

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Mishnayot

‘im perushe ... Rabenu ‘Ovadyah mi-Berçinorah ve-Tosfot Yom Tōv ...
Ve-elū nitosfu ... kol ḥilufe girsa’ot, mar’eh meqomot ba-Rambam u-ve-Ṭur
ve-Sh.‘A ... u-mar’eh meqomot ba-Shas

Seder Zera‘im

**Berçinorah, ‘Ovadyah ben-Avraham mi-
Dihrenfurt, 543 [1782 oder 1783]**

האפ תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11109

והנה דרך כהן : ורקיקה * אסורה בהר הבית מקל וחומר
ממעלה ומה מעלה שאינו דרך ציון אסור רקיקה שהיא דרך
ציון לא כל שכן : כל חותמי ברכות שבמקדש . המצד
אומר בסוף כל ברכה ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד

העולם (חוקן הדעת וכן ככולם
והענין אומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד * שאין
עונין אמן אחר כל ברכה
שבמקדש דכתיב (נחמיה ט')
קמו ברכו את ה' אלהיכם מן
העולם ועד העולם ואומר אחר
כך ויברכו שם כבודך כלומר
שעונים ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד ואשמעין הכא
דבמקדש ראשון לא היו אומרי'
אלא ברוך אלהי ישראל מן העולם
ולא יותר ולא היו אומרים ועד
העולם : משקלקלו המינים * שאין
מאמינים בתחיית המתים ואמרו
אין עולם אלא זה התקינו עזרא
ובית דינו ושיהו אומרי' מן העולם
ועד העולם לומר ששני עולמות
יש . העולם הזה והעולם הבא

להוציא מלב המינים שכופרים בתחיית המתים : שיהא אדם
שואל בשלום חברו בשם * בשמו של הקדוש ברוך הוא ולא
אמרינן מולול הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הכריות
להוציא שם שמים עליו ולמדו מצדו שאמר לקוצרים ה'
עמכם וכי תימא בעו מדעתיה דכפשיה קעבד ולא גמרינן
מיניה תא שמע מן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל
וכי תימא לא באל המלאך בשלום גדעון ולא ברכ' אלא
בשליחתו של מקום הודיעו שהשכינה עמו ולא גמרינן מיניה
תא שמע ואומר אל תבזו כי זקנה ארך אל תבזו את בעו
לאמר שמדעתו עשה אלא למוד מוקעי אומתך כי יש לו על מי
להסתמך שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך : רבי נתן
אומר הפרו תורתך . פעמים שמצטלים דברי תורה כדי
לעשות לה' אף זה המתכוין לשאלו בשלום חברו זהו רגונו
של מקום שנאמר (תהלים ל"ד) בקש שלום ורדפהו מותר
להסד תורה ולעשות דבר הנראה אסור :

סליק מסכת ברכות

בו מעות : עין במשנה ב' סרקו' דשקלים : מקל וחומר
כתב הר"ב ומה מעלה שאינו דרך ציון * גמרא * ופירש
הרמב"ם שנעשה לשמירת הרגלים :

ואומר אל תבזו וגו' . פירש הר"ב אלא למוד מצדו .

גמרא דהכא וכי תימא אס כן
קרא דה' עמך למאי בעי הכא *
וי"ל דאי לאו מלאך שאמר כן לא
הוינן מפרש לקרא דאל תבזו
לענין בעו . ובגמרא דסוף
מכות שלשה דברים עשו בית דין
של מטה והסכימו ב"ד של מעלה
וכו' * ושאלת שלום דכתיב
והנה בעו וגו' ואומר ה' עמך
גבור החיל . והרמב"ם מפרש
שזה שאמר ואומר אל תבזו אינה
ראיה על שישאל בשם אבדל ראיה
שלא יבזו וילעיג לתקנת חכמים
אף על פי שהם ישנות וקדמוניות
ועל זה הזהיר שלמה בזה המשל :
רבי נתן אומר וכו' . כתב
הר"ב פעמים שמצטלין
וכו' . וכפירש"י בפסקא שבגמ'
ולדבריהם הביא התנא להא
דדבי נתן לראיה לאוקמתא דאל תבזו וכו' אלא למד וכו'
דכתיב עת לעשות ואמר רבי נתן שדרשהו מסיפיה לרישיה
ושמעת מיניה שפעמים מצטלים וכו' ואף על גב דכיון דלא
פליג הוה ליה למנקטיה בלשון אמר רבי נתן ולא רבי נתן
אומר דמשמע דפליג לא קשיא כלל דאיכא טובא במשנה
כהאי גוונא ובספר בתרא דבכורים רצוני להזכיר הרבה *
והרמב"ם כתב שהביא ראיה על כל העוברים על התקנות
ההם כי יבא זמן להפרע מהם ולענוש אותם כי הם הפרו
תורה * וז"ש הפרו תורתך עת לעשות לה' * אבל מי שיעזוב
הפסוק על סדורו ויסר שהו ויאמר עת לעשות לה' הפרו
תורתך יאמר כי כשיבוא העת להפרע מהם ולהנקם יזמנו
סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש
במשפט וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו וכו'
כי אין זיכולת אדם להשיגו כאשר אין זכח שכל האדם
להיות שכלו כולל דעת הקדוש ברוך הוא והוה שאמו
הכתוב (ישעיה נ"ה) כי גבשו שמים מארץ כן גבשו דו"כ
מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכבר העיד הכתוב כי
משפטיו ישרים כי כל דרכיו משפט * עכ"ד :

סליק מסכת ברכות

מסכת

דדבי נתן לראיה לאוקמתא דאל תבזו וכו' אלא למד וכו'
דכתיב עת לעשות ואמר רבי נתן שדרשהו מסיפיה לרישיה
ושמעת מיניה שפעמים מצטלים וכו' ואף על גב דכיון דלא
פליג הוה ליה למנקטיה בלשון אמר רבי נתן ולא רבי נתן
אומר דמשמע דפליג לא קשיא כלל דאיכא טובא במשנה
כהאי גוונא ובספר בתרא דבכורים רצוני להזכיר הרבה *
והרמב"ם כתב שהביא ראיה על כל העוברים על התקנות
ההם כי יבא זמן להפרע מהם ולענוש אותם כי הם הפרו
תורה * וז"ש הפרו תורתך עת לעשות לה' * אבל מי שיעזוב
הפסוק על סדורו ויסר שהו ויאמר עת לעשות לה' הפרו
תורתך יאמר כי כשיבוא העת להפרע מהם ולהנקם יזמנו
סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש
במשפט וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו וכו'
כי אין זיכולת אדם להשיגו כאשר אין זכח שכל האדם
להיות שכלו כולל דעת הקדוש ברוך הוא והוה שאמו
הכתוב (ישעיה נ"ה) כי גבשו שמים מארץ כן גבשו דו"כ
מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכבר העיד הכתוב כי
משפטיו ישרים כי כל דרכיו משפט * עכ"ד :

סליק מסכת ברכות

מסכת פאה

הרמב"ם התחיל במסכת פאה אחר ברפות בשביל שכלי המטות שאדם חייב בהן על הורע לא יתחייב בהן אלא אחר
קלרו והקצה חייבת בפיאה והוא עדיין בקרקע ובשביל זה הקדים לדבר בה :

פרק

(יהושע א) והגית בו יומם ולילה : ותלמוד תורה כנגד כולם שקול כנגד כולם : ב אין פוחתין לפאה מששים מדרבנן : אע"פ שאמרו אין לפאה שעור מדאורייתא כדאמרו : הכל לפי גדול השדה . אם שדה גדולה ועניים מועטים נותן ומוסיף על ששים לפי גדול שדה ואם שדה קטנה ועניים מרובים מוסיף על ששים לפי רוב העניים : ולפי הענוה . אית דגרסי ענוה בוי"ו כלומר לפי רוב ענותו ורבה לעניים לשון וענותך תרצני (הה"ל יח) . ורמב"ם פירש לשון עניו כלומר מה שתענה הארץ . ואית דגרסי ענוה בבית ופירושו גדול הגרגרי' וקטן שאם היו השבלים של שדה במקום אחד מלאות וטובות ובמקום אחר ננומות דקות לא יניח הפא' כלה חן הרעות אלא ישער ששים לרע וליפה : ג מתחלה השדה ומאחזעה . ואין צריך להניח פאה בסוף שדה דכתיב (ויקרא יט) לא תכלה פאת שדה לקצור אמרה תורה חן פאה ואף על פי שיש לך עדין קמה לקצור : ובלבד שיתן בסוף כשעור אע"ג דרבי קרא בתחלה ובאחזעה שיש תורת פאה למה שנתן מכל מקום לא מפטר אלא א"כ נותן בסוף השדה תשלום שעור אחד מששים עם מה שנתן באחזעה ובתחלה כן מוכח בירושלמי ורמב"ם פירש ובלבד שיתן בסוף כשעור פאה הצריכה לכל השדה שצריך שיניח בסוף השדה אחד מששים חוץ ממה שהניח בתחלה ובאחזעה :

והקדן קיימת לו לעולם הבא . כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם : ב אין פוחתין לפאה מששים . ואע"פ שאמרו אין לפאה שעור . הכל לפי גדול השדה ולפי רוב העניים ולפי רוב הענוה : ג נותנין פאה מתחלת השדה ומאמצעה רבי שמעון אומר ובלבד שיתן בסוף

עליהם כי כן תמצאם שהרי הלל כשאמר לו הכותי למדני תורה על רגל אחד אמר ליה דעלך ביש להצריך לא תפסיד [כרף צמה מדליקין דף לא] עכ"ד . ועיין מ"ש בס' דברים פרק ב' דאבות : והקדן כתב הערוך והשיב את אשמו בראשו (במדרגה) תרגום ירושלמי אשם קרן . ובריש פרק ו' דמוסקת תרומות כתב הרמב"ם וקדן ידוע והוא כמו העיקר . וראיתי בספי' החומש להרמב"ם בפרשת אמור בפסוק בעלם היום הזה (ויקרא פג) שכתב שצבור שהכה בקרנים יקרא גוף הדבר קרנו :

כיבוד אב ואם . בגמרא

דסוף פרק קמא

דקדושין דף מ' כביבוד אב ואם

כתב למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך (דברים ה) מד בע"ה וחד בע"ב בגמילות חסדי' כתיב רודף דקה וחסד ימצא חיים דקה וכבוד (בשלי בא) . ובהצאה שלו כתיב בקש שלום ורדפו (תהלים לד) . ואמר רבי אבהו אתיא רדיפה רדיפה מגמילות חסדים . בתלמוד תורה כתיב כי הוא חייך ואורך ימך (דברים ל) ופרכינן בשלוח הקן נמי כתיב למען ייטב לך והארכת ימים (שם כב) ומשיג ללא חני אלא טוב לצדקות דכתיב ישעיהו) אמרו לדיק כי טוב דהיינו לצדקות דאם לא כן וכי יש לדיק שאינו טוב וביה כתיב כי פרי מעלליהם יאכלו (שם) :

ותלמוד תורה כנגד כולם . כי בתלמוד תורה יוכה האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

לשון הרמב"ם : ב אין פוחתין לפאה מששים . שכן מצינו בראשית הגז כמפורש בתשנה ב' פרק י"א דמולין ועיין שם בגמרא דף קל"ז ע"ב . רבי גדול השדה . פירש הר"ב אם שדה גדולה וכו' נותן ומוסיף על ששים וכו' . ותמיהני למי ומוסיף שהרי הפאה נמי גדולה כשהיא ששים מהשדה הגדולה והרי העניים מועטים והר"ש לא כתב כנאן דמוסיף וכן נראה ללא אשמועינן אלא שלא יפחות מששים אף שהעניים מועטים והיינו דבירושלמי ומייתי ליה הר"ש שאומר לו הבא גמלים וטעון אף שיתעשר וכתבן בפרק מ' משנה [ח] וכששדה קטנה פשיטא שלא יריות מששים שהוא מעט . ודברי הרמב"ם בפירושו נראין דברי הר"ש אבל בחבורו סוף פרק א' מהלכות מתנות עניים כתב ומוסיף על אחד מששים לפי גדול השדה וכו' כיצד שדה הבא קטנה ביותר שאם הניח ממנה אחד מששים אינו מועיל לעני הרי זה מוכיף על השעור וכן אם היו העניים מרובי מוכיף וכו' נראה שמפרש לפי גדול השדה שיכלול גם אם היא קטנה ונאלו אמר הכנה לפי איכות השדה אם גדולה אם קטנה : ולפי רוב הענוה (וכן העתיק הר"ש . והר"ב שלא העתיק הניח רוב הוא בגירסת סדר המשנה דבירושלמי וכן הוא שם בגמרא ובפי' הרמב"ם ובהבורו אין הכרע) ומה שכתב הר"ב שש הרמב"ם מה שתענה הארץ מבוחר בדבריו . אם זרע רב או מעט . ומ"ש הר"ב ואית דגרס ענוה בבית וכו' . לקמן בתשנה ז' פרק ו' כתב דענוה בוי"ו כמו בבית :

ג נותנין פאה מתחלת השדה ומאמצעה . ולא אמרינן דפאת שדה משמע דוקא בסוף כדמשמע לשון פאה ואם נהן מתקלה ומאחזעה לא תקדש בדין פאה ולחייב במעשר הר"ש : ובלבד שיתן בסוף כשעור . כתב הר"ב והרמב"ם פירש ובלבד שיתן בסוף כשעור פאה הצריכה לכל השדה וכו' חוץ ממה שהניח בתחלה ובאחזעה . כן כתב בפירושו אבל בחבורו בפ"ב ממתנות עניים כתב וז"ל וצריך שיניח בסוף השדה כשעור הפאה הראויה למה שגשאר בשדה אחר שהפריש את הראשונה ע"כ . והדין עמו שחזר בו מפירושו שכן הוא בירושלמי . ראשונה מהו . מן מה דתני הרי זו פאה וצריך ליתן בסוף כשעור . הלא אמרה קדשה משום פאה . מהו כשעור כל שדה או כשעור

א"ת"י פ"ב ס"ה
ת"ת פוסט"ד
ס' למו פט"י
כ' מולין קל"ה
מ"ה פ"ה ח"ה
מתנת עניים
ס"ה
כ"ה פ"ה פ"ה
ה"ל"ב

ר"ע

כשעור המשתתיר • אפשר לומר קדשה משום פאה ותימר
 כשור כל שדהו אלא כשעור המשתתיר : אם שייר קלח
 אחד וכו' פירש הר"ב בסוף השדה והניח אותו לפאה וקשה
 לתני אם נתן קלח אחד בסוף כלשון (ר"ע) • וע"ק ואם לאו
 אינו נתן לא נתן הל"ל שהרי
 כבר נתן • ומיהו כזה יש לומר
 דלכני קמני נתן משום הפקר
 דעד שהתא לא הוה משום
 הפקר • ולכני אם עדיין לא
 לקחוהו עניים צריך שיתן
 ופקידים צין לעניים צין
 לעשירים • לא קושא הראשונה
 תיבה במקומה עומדת • והר"ש
 פירש בענין אחר וז"ל אם שייר

א שבת סז
 פסחים נו ז
 דלה כ' תי'
 שם ח' תמות
 עניים ה' י
 ב שם הלה ב

בסוף כשעור • ר' יהודה אומר אם שייר
 קלח אחד כומך לו משום פאה ואם לאו
 אינו נתן אלא משום הפקר : ד"ל כלל
 אמרו בפאה כל שהיא אוכל ונשמר
 וגידוליו מן הארץ ולקיימתו כאחת
 ומכניסו לקיום חייב בפאה • והתבואה
 והקטניות

אם שייר קלח אחד • בסוף השדה והניח אותו לפאה כמתן
 עליו וכל מה שהניח באמצע ובתחלה תורת פאה עליה :
 ואם לאו • שלא הניח אפילו קלח אחד בסוף השדה לפאה
 הרימה שהניח באמצע ובתחלה אינה חשובה פאה אלא דין
 הפקר יש לה ופליג אדרבי שמעון
 דאמר דמכל מקום היא חשובה
 פאה אלא דלא מפטר בעל השדה
 בהני והלכה כרבי שמעון :
 ד כל דבר שהוא אוכל למעוטי
 ספיחי פטים שאף על פי
 שהן אוכל על ידי הדחק לאו
 אוכל מקרי ואין חייבין בפאה
 דכתיב (ויקרא יט) ובקצרכם
 ואין קצירה אלא בדבר הראוי
 לאכילה : ונשמר • למעוטי הפקר שאין לו שומרים שאינו
 חייב בפאה דכתיב (שם) לפני ולגרי תעזוב איתם פרט
 להפקר שכבר נעזב : וגידוליו מן הארץ • למעוטי כמיהן
 ופטריות שאין להם שורש בארץ וגדוליהם מן האור שאין
 חייבין בפאה דכתיב (שם) קציר ארצכם : ולקיימתו
 כאחד • למעוטי תאנה וכיוצא בה מן האילנות שנקטעים
 הפירות שמתבשלים בהם ראשון ראשון דכתיב (שם) קציר
 משמע דבר הנקצר הרבה ביחד : ומכניסו לקיום • למעוטי
 ירק שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד דכתיב (שם כג) פאת
 שדך בקצרך ואינה הירק נקצר : והתבואה והקטניות •
 תבואה מחמשת המינים הטה ושעורה וכוסמת שבולב
 שועל ושיפון : קטניות

קלח אחד כומך לו משום פאה כשנתן שעור פאה ומבקש
 להוסיף איירי דיכול להוסיף על המחזור • ויש לו תורת
 פאה לפטור מן המעשר • ואם לאו כלומר שכבר תלשו אינו
 נתן אלא משום הפקר דכל מה שמוסיף מן התלוש אין לו
 תורת פאה ואינו נפטר מן המעשר אלא אם כן הפקיר אף
 לעשירים כבית הלל דפ"ו • אבל היכא דלא נתן כלל מן
 המחזור מודה ר"י דנתן מן התלוש כדמוכח בתוס' עכ"ל •
 ומסי הר"ד טעבלין מירושלים תו"כ שמעתי בשם רבו
 מהר"ר יוסף אשכנזי שפירש למשנתינו דהכי קאמר אם שייר
 קלח וכו' כלומר שלא נתן כשעור אחד מששים ואפילו לא
 שייר אלא כנגד קלח אחד שלא נתן עליו פאה • כומך לו משום
 פאה פלומר ראוי להוסיף וליתן ככל שעור פאה • וכשהיא
 דחינן במשנה ג' פרק ד' קטרומות לענין תרומה עליה בידו
 מששים ואחת תרומה • ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד •
 על מה שיתן אחר כך אינו נתן אלא משום הפקר כדתנן נמי התם עליה בידו אחד מששים תרומה • ואין צריך לתרום חוז
 והוסיף חייב במעשרות והכי נמי דכותה פאם יפטר ממעשרות צריך להפקירם :

ואם לאו כלומר שלא שייר כלל אלא שנתן כשעור ששים על הכל
 על מה שיתן אחר כך אינו נתן אלא משום הפקר כדתנן נמי התם עליה בידו אחד מששים תרומה • ואין צריך לתרום חוז
 והוסיף חייב במעשרות והכי נמי דכותה פאם יפטר ממעשרות צריך להפקירם :
משום הפקר • ונפקי מיניה דהפקר צין לעניים צין לעשירים מה שאין כן פאה דלעני וגו' אבל לענין מעשר פאה נמי פטור
 כדתנן בסוף פרקין : ד כל שהוא אוכל • כתב הר"ב למעוטי ספיחי פטים הכי איתא בגמרא פירק ז' דשבת
 [דף פח'] וכתב הר"ש דנקט ספיחי ולא פטים עצמו דפשיטא דלא תיכלל • ומיהו בכל דוכתי נקט כלשון ספיחים במסכת
 שביעית (רפ"ז) דקתני ממין הגופעים ספיחי פטים וקוצה ע"כ • וכדבריו הראשונים אלו כתבו ה"ס פ"ז דשבת וכתבו עוד
 או שמא הן אוכל גמור ולא ממעיטין ע"כ • וכ"כ רש"י בפרק בא סימן דף כ' עמוד א' אבל בשבת פ"ו כתב בתוס' דהגוול
 ששם כתבו התוס' דף ק"א דלכני נקט ספיחים לפי שאין דרך ללקטם בשנה שגורעים אלא לבסוף ארבע או חמשה שנים
 שהששים מתפשטים בארץ ונשתייך ושרש שלהן עיקר ע"כ • ועיין פירוש הר"ב משנה ה' פרק ב' דכלאים ושם כתבתי
 (שלישה) פירושים על ספיחי • ועיין ריש פרק ז' דשביעית :

והקטניות
 לאכילה : ונשמר • למעוטי הפקר שאין לו שומרים שאינו
 חייב בפאה דכתיב (שם) לפני ולגרי תעזוב איתם פרט
 להפקר שכבר נעזב : וגידוליו מן הארץ • למעוטי כמיהן
 ופטריות שאין להם שורש בארץ וגדוליהם מן האור שאין
 חייבין בפאה דכתיב (שם) קציר ארצכם : ולקיימתו
 כאחד • למעוטי תאנה וכיוצא בה מן האילנות שנקטעים
 הפירות שמתבשלים בהם ראשון ראשון דכתיב (שם) קציר
 משמע דבר הנקצר הרבה ביחד : ומכניסו לקיום • למעוטי
 ירק שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד דכתיב (שם כג) פאת
 שדך בקצרך ואינה הירק נקצר : והתבואה והקטניות •
 תבואה מחמשת המינים הטה ושעורה וכוסמת שבולב
 שועל ושיפון : קטניות

והקטניות
 לאכילה : ונשמר • למעוטי הפקר שאין לו שומרים שאינו
 חייב בפאה דכתיב (שם) לפני ולגרי תעזוב איתם פרט
 להפקר שכבר נעזב : וגידוליו מן הארץ • למעוטי כמיהן
 ופטריות שאין להם שורש בארץ וגדוליהם מן האור שאין
 חייבין בפאה דכתיב (שם) קציר ארצכם : ולקיימתו
 כאחד • למעוטי תאנה וכיוצא בה מן האילנות שנקטעים
 הפירות שמתבשלים בהם ראשון ראשון דכתיב (שם) קציר
 משמע דבר הנקצר הרבה ביחד : ומכניסו לקיום • למעוטי
 ירק שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד דכתיב (שם כג) פאת
 שדך בקצרך ואינה הירק נקצר : והתבואה והקטניות •
 תבואה מחמשת המינים הטה ושעורה וכוסמת שבולב
 שועל ושיפון : קטניות

והקטניות
 לאכילה : ונשמר • למעוטי הפקר שאין לו שומרים שאינו
 חייב בפאה דכתיב (שם) לפני ולגרי תעזוב איתם פרט
 להפקר שכבר נעזב : וגידוליו מן הארץ • למעוטי כמיהן
 ופטריות שאין להם שורש בארץ וגדוליהם מן האור שאין
 חייבין בפאה דכתיב (שם) קציר ארצכם : ולקיימתו
 כאחד • למעוטי תאנה וכיוצא בה מן האילנות שנקטעים
 הפירות שמתבשלים בהם ראשון ראשון דכתיב (שם) קציר
 משמע דבר הנקצר הרבה ביחד : ומכניסו לקיום • למעוטי
 ירק שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד דכתיב (שם כג) פאת
 שדך בקצרך ואינה הירק נקצר : והתבואה והקטניות •
 תבואה מחמשת המינים הטה ושעורה וכוסמת שבולב
 שועל ושיפון : קטניות

והקטניות
 לאכילה : ונשמר • למעוטי הפקר שאין לו שומרים שאינו
 חייב בפאה דכתיב (שם) לפני ולגרי תעזוב איתם פרט
 להפקר שכבר נעזב : וגידוליו מן הארץ • למעוטי כמיהן
 ופטריות שאין להם שורש בארץ וגדוליהם מן האור שאין
 חייבין בפאה דכתיב (שם) קציר ארצכם : ולקיימתו
 כאחד • למעוטי תאנה וכיוצא בה מן האילנות שנקטעים
 הפירות שמתבשלים בהם ראשון ראשון דכתיב (שם) קציר
 משמע דבר הנקצר הרבה ביחד : ומכניסו לקיום • למעוטי
 ירק שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד דכתיב (שם כג) פאת
 שדך בקצרך ואינה הירק נקצר : והתבואה והקטניות •
 תבואה מחמשת המינים הטה ושעורה וכוסמת שבולב
 שועל ושיפון : קטניות

קטניות כולין ואפונים ועדשים ודומיהן : בכלל הזה
להתחייב בפאה כשישלמו בהם כל התנאים הללו : ה' האוג
אילן שהפרי שלו אדום וקורין לו בלעז קור"ני אולי"ם
ורמז ס' כי שהוא נמצא שמעבדי"בו העורות וקורין לו בערבי

עלפי שלקטתו כאחת אין מכניסו לקיום ע"כ
הרמב"ם אפשר ליישבו שז"ל ולא יסול על שדה ירק שם קצירה
ונוכל לפרש שרצה לומר שלא הונח שם קצירה על דבר שאין
מכניסין אותו לקיום :

סימא"ק והאשכולות שלו ראויין
לאכילה ולאו דוקא אלו שמנה
התנא הייב"ם בפאה ולא מיני
אילנות אחרים אלא אלו ודומיהן
קאמר : ו לעולם הוא נקטן משו
כאה : מי שלא הניח פאה בשדה
במחזור הייב להכריש מן התלוש
והפאה שיפריש מן התלוש ונהן
לעניים פטורה מן המעשרות :
עד שימרח : שיעשה כרי וצבור
של תבואה אבל אם בל להפריש
פאה אחר המרוח צריך שיפריש
התרומה והמעשר תחלה ואחר
כך יטול הפאה שאין פטור מן
המעשרות אלא הפאה הנטלה

והקטניות בכלל הזה : ה' ובאילן האוג
והחרובין והאגוזים והשקדים והגפנים
והרמונים והזיתים והתמרים חייבין
בפאה : ו לעולם הוא נקטן משום פאה
ופטור מן המעשרות עד שימרח ונותן
משום הפקר ופטור מן המעשרות עד
שימרח וכאביל לבהנה ולחיה ולעופות
ופטור מן המעשרות עד שימרח ונוטל
מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד
שימרח דברי ר"ע : כהן ולוי שלקחו את
הגורן המעשרות שלהם עד שימרח

קודם המרוח : ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות -
(משום הפקר) המפקי' תבואתו וזא אחד וזכר זה אין הזכר
זה חייב במעשרות דכתיב (דברים יד) וזא הלוי כי אין לו
חלק ונחלה עמך ולא הפקר שידך וידו שוין אבל המפקיר
תבואתו לאחר המרוח אין ההפקר הוא פטור מן המעשר :
ומאכיל לבהמה וכו' ואפילו הוא עצמו מותר לאכול אכילת
עראי קודם מרוח אבל הבהמה אוכלת אפילו אכילת קבע :
ונוטל מן הגורן וזורע וכו' דמן הסור' הזורע פטור מן המעשר
אפילו לאחר מרוח דכתיב (שם) עשר תעשר ואכלת וזורע
לא קרינן ביה ואכלת : מיהו מדרבנן חייב סבירא ליה לר'
עקיבא דקודם מרוח פטור מן המעשר אפילו מדרבנן ואין
הלכה כר' עקיבא : שלקחו את הגורן : שקנו תבואה מן הגורן
זקנסו חממים שיביו הייב"ם להפריש תרומות ומעשרות
ולתת אותם לכהנים ולוים אחריו כדי שלא יהיו קופצים
לקנות תבואה או יין לנמות ולגרנו' ואם קנו קוד' מרוח שעדיין
לא

והתבואה והקטניות
בירושלמי
דרשינן ובקורכם אין לי אלא
תבואה קטנית מנין תלמוד לומר
א"כ"ס הר"ש :
בכלל הזה : כתב הר"ב
כשישלמו בהם כל
התנאים הללו : וכן אם דברי
הרמב"ם ודברי תימה הם דהא
ודאי ששלמו בהם כל התנאים
וכן כתם הרמב"ם בפרק ב'
מ"ע וכתב כל הדומה לקציר
בחמשה דהכי' אלו הוא שחייב
בפאה בגון התבואה והקטניות
וכו' : וכך נחת כתוב בכלל

הוא לא ימצא כל כלל התנאים האמורים כי אם
וקטנית ועיין בפרק ג' משנה ב' דלעולם לקיטתן כאחד ואולי
דמש' תנאי דנשמר כתבו הר"ב ובפירוש הרמב"ם כשישלמו
שהרי אפשר שיפקיר תבואתו וקטנתו :

ה האוג כתב הר"ב ורמב"ם פירש נמצא וכו' אבל
בריש דמאי כתב בשמו שהם אילנות וכו' ולכך
יש לפרש נמצא דהכא ג"כ אילן ובירושלמי אילנות מנין ת"ל
שדך ואיכא דיליף מחרס וזית ע"כ והביאו הר"ש משנה דלעיל
ועיין מ"ש במשנה ב' פ"ג : ומן הראוי היה להקדים האילנות
שנשתבחה בהן הדרך לאותן שלא נשתבחה בהן : ויש לומר
דהכא דלא אתא אלא לפרושי אלו שלקטתן כאחת הלכך לא
חייש למתנייהו על הסדר : אי נמי האחרון אחרון אין לקיטתן
כאחד כולי האי כמו הראשון שלפניו ותנא לא זו אף זו קתני :

חוס פרק קמא דר"ה דף י"ג :
ו עד שימרח : פירש הר"ב שיעשה כרי וצבור של
תבואה ובפרק ד' משנה ח' פירש כשהוא משום
פני הכרי ברכת וכו' הר"ש זכאן : וכו' עוד הר"ב בפ"ק

דמעשרות משנה ו' : ולשון הרמב"ם ופירוש מריחה מריקה וזאת המלה מושאלת בדרך המליצה בענין ברירת החטה מן התבוא
והשלמת צרכי הרע עד שלא יאחר לעשות בו אלא להוליכו אל האוצר והוא דומה כמו הממרח לכלים ועיין בריש פרק ברתא
דמקואות) שאין עושין אותו הנירוקאלא כשנשלם הכלי ע"כ : גורן משום הפקר ופטור וכו' : פירש הר"ב דכתיב וזא הלוי
וכו' ירושלמי פ"ו הביאו הר"ש ועיין מה שאכתוב בס"ד בריש מעשרות : ולמ"ש הר"ב אבל המפקיר וכו' אין הכפקר פטור וכו'
נראה לומר דסמך אמ"ש גבי פאה שצריך שיפריש התרומה והמעשרות תחלה ואחר כך יטול הפאה כורה לנו בזה שהמנוה היא
שיפריש וכו' : ופדדרשינן נמי במשנה י"א פרק ה' דמעשר שני מדכתיב (דברים יז) ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים וכו'
א"כ פן לא יפרישו העניים והמכשלה הזאת תחת ידיו יהיה : והכא נמי בהפקר דכותה דפאה : שלא יפקיר אלא אם כן הפריש
תחלה : וכן לשון הרמב"ם אבל אחר הברירה לא יפקיר ממנו כלו' עד שיפריש המעשרות ע"כ : והכי תנן במשנה ב' פרק ג'
דמאי לא ישליך עד שיעשר ועיין מ"ש שם בס"ד : שלקחו את הגורן : פירש הר"ב זקנסו חממים וכו' שלא יהיו קופצים
וכו' לגתות ולגרנות : והוא לשון בירושלמי ומסיים בו

א מ"י ע"כ
במ"י ע"כ פ"ג
גדמ"י פ"ג
ה פ"י פ"ג
ה פ"י פ"ג
ה פ"י פ"ג
ה פ"י פ"ג
ה פ"י פ"ג
ה פ"י פ"ג
ה פ"י פ"ג

הרמב"ם

הרמזים בפ"ו בהלכות מעשר וז' ויקנו טבלים כדי להפקיע מתנות אחיהם :

המקדיש ופודה וכו' משום דיוקא דמתניתין דלאחר מירוח הגזבר אין הפודה חייב וכדפירש הר"ב

להכי הני המקדיש דאף על גב דמתחלה היתה גם כן התבואה שלו הוה אמינא דכי הדר ופדה ואף על גב דלאחר מרוח הוא שפיר קרינן ביה תבואת זרעך קמ"ל דלא :

הגזבר פירשו הר"ב במסנה ג' פ"ג דביכורים :

פרק ב ואילו מפסיקין ביש

משחאות לג' בוי"ז אבל בנוסח שבידו שלמי גרסינן בוי"ז :

והשלולית לא זו אף זו קמ"י דווער

מחל' הר"ש : ודרך הרבים פ"י הר"ב משום סיפא וכו' ולהכי תני דרך הרבים במר דרך היחיד משום דנסיפא דאדידיה תקניא הו"ל לא זו אף זו :

ושביל הרבים ושביל היחיד פירש הר"ב ואשמועינן דאפילו שביל הרבים אם הוא קבוע וכו' ואי לא

לא מפסיק דהא משום סיפא הוה זו ואין צ"ל זו והכא ברישא קמי' לא ברישא למימרא אלא לאשמועי' דדוקא אם הוא קבוע

וכו' אבל ראיתי בס"א דגרסי שביל היחיד ושביל הרבים וכן הגרסא במשנה דירושלמי :

הקבוע בימות החמה וכו' כתב הר"ש והשתא כולאו דריבוי דמאי אחרת לפני דרך הרבים למימרא

דאפילו לאילן אינו מפסיק ושביל היחיד דאפילו לזרעים מפסיק ולשתוק מכולהו אחי"ל א"כ הוה אמינא דרך [היחיד]

דלא קביע גרע משביל היחיד דקביע ושביל הרבי' דקביע עדיף להפסיק לאילן מדרך הרבים דלא קביע :

והגזבר פירש הר"ב שדה שאינו זרוע וכ"כ הר"ש ומשמע מלשונם דהא חרושה מיהם הו"ל וקשה דא"כ

היינו ניר : והרמזים פירש בגר הארץ שלא זרועה ולא נעבדה אבל נשארה שומה וכן פירש הר"ב במשנה ח' פרק ב' דכלאים

דסוף פ"ד ומ"ש הר"ב כדי שלשה תלמים של מענית המתיריש עיין מ"ש בפרק ב' דכלאים משנה ו' בס"ד :

וא"א אם כן מרש [את] מקום הקרח והוה ליה שדה ניר [לא] מרש לא דקוצר לשחת תחלת קצירה היא

וכי גמר ביטוליהו וקצר ליה לכולי שדה כגומר קצירתו דמי ופאה אחת על הכל לשון רש"י במנחות פרק ו דף ע"א ע' בועיין מ"ש במשנה ו' פרק ג' : ב שאינה יכולה להקצר כאחת

פירש הר"ב עד שהעומד באמצע אינו יכול וכו' ע"כ וז"ל הר"ש אחת המים היינו שלולית דקאמר תנא קמא דבכל ענין מפסיק ואתא ר"י למימר דוקא באינה יכולה להקצר כאחת שאם עומד

לא הוקצעה תבואה זו למעשר המעשרות שלהם : המקדיש ופודה המקדיש גרנו ופודאו מיד בגזבר והוא גדיש או קמה שלא הוקבע למעשר כשפיה ביד ההקדש חייב הפודה להוציא ממנו המעשרות אבל אם נתמרח הגזרון ביד הגזבר הואיל

ובשעה שהיה ראוי שיוקבע למעשר דהיינו בזמן המרוח

היתה ביד ההקדש אין הפודה חייב להוציא ממנו מעשרות

שההקדש פטור מן המעשרות : **פרק ב ואילו** מפסיקין

בין שדה לשדה ויהיו נחשבים כשתי שדות לענין שאם הניח פאה באחת

מהן על חברתה לא עלתה לו לפאה דכתיב (ויקרא יט) פאת שדך לא יניח פאה בשדה לחברתה : הגחל כהר :

והשלולית אחת המים שמתלקת שלל לאגמיה שאחת אחרות של

מים שותות ממנה : ודרך היחיד ד' אמות : ודרך הרבים שזה עשר אמה ומשום סיפא נקט לה דבעי למתני סיפא שכל

אלו אין מפסיקין באילן וקמשמע לן דאפי' דרך הרבי' שהיא רחבה ט"ז אמה אינה מפסקת באילן :

שביל הרבים ושביל היחיד שזיל ווער טובא דשקיל כרעא ומנח כרעא ואשמועינן דאפילו שביל הרבים אם הוא קבוע

לימות החמה ולימות הגשמים כלומר שמהלכין בו אפילו בזמן שהשדות זרועות בימות הגשמים מפסיק בין השדות הזרועות ואי לא לא

מפסיק הגזר שדה שאינה זרועה והאדמה לא תשם (בראשית ט') מתרגמינן וארעא לא תבור : והניר חרישה

כמו נירו לכס ניר (ירמיה ג') : וזרע אחר כגון שתי השדות זרועים חטים וביניהם קרקע זרועה אין אחר ושעור

רוחב הגזר והניר זרוע אחר כדי שלשה תלמים של מענית המחרישה : והקוצר לשחת מפסיק דקסבר כל לשחת לאו

קצירה היא דלא חשבינן לה אשתלמא דקצירה שחת תבואה שלא הביאה שליש וקוצרים אותה להאכיל לבהמות ואין הלכה כרמז' :

ב אחת המים שאינה יכולה להקצר כאחת שהיא רחבה כל כך עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן רבי יהודה אויור מפסקת ופליג אתנא קמא דאמי' לעיל

על שלולית דהיינו אחת המים דבכל ענין מפסיק ורבי יהודה סבר דאם יכולה להקצר כאחת אינה מפסקת והלכה כר' יהוד' :

וכל

ואתא ר"י למימר דוקא באינה יכולה להקצר כאחת שאם עומד

ואתא ר"י למימר דוקא באינה יכולה להקצר כאחת שאם עומד

ואתא ר"י למימר דוקא באינה יכולה להקצר כאחת שאם עומד

מ חיי"ט טב
שפיר ה"ל
ב כ"ק טב
ג' כ' נה
שבת נ על
ש"י תנ"ח
שבת עניים
ה' כ'
ג סס ט"ג
ד סס ט"ד
ה סס ט"ה

וכל ההרים אשר במעדר יעדרון * הר שחודו זקוף ואין בקר
בכליו יכולין לעבור סם ומפסיק נין סתי השדות : הוא נותן
פאה לכל * כלומר נותן פאה אחת לכל סתי השדות ולא חסיד
הפסק הואיל והם כעדרים במעדר כלומר שבני אדם חופרי

אוחו הר בכלי שחופרים בו את
הקרקע אין זה הפסק שהרואה
אומר אין זה קרקע צור אלא
למחר חופרים אותו במעדר
שורעים אותו וסתי השדות הם
אחת : ג הכל מפסיק
לזרעים * מחרש בגמ' בירושלמי
הכל לאהוי סלע שהיה עובר
על בני כל השדה * אם צריך
הוא לעקור את המחרשה מלד
זה כדי לתת אותה ללד זה
מפסיק : אלא גדר * גבוה
עשרה טפחים : שער כותש *
ענפי האילן קרויין שער ופירו'
שער כותש שהנוס' של אילנות
מתערבין זה עם זה למעלה מן
הגדר כעלי זה התקוע בשכתש :
ד כל הרואים זה את זה * כל
זמן שהעומ' אלל אחד מהאילנות
יכול לראות האילן האחר אף על
פי שיט ביניהן גדר אינו

מפסיק ולוקח פאה מאילן אחד על חברו : לזתי שהיו להם
בכל רוח * פאה אחת היו נותנים על כל הזמים שהיו להם
ללד מזרחה של עיר ופאה אחרת על כל הזמים שהיו להם
ללד מערבה וכן לארבע רוחות : שהיו להם בכל העיר * אין
פוחנים כי אם פאה אחת לכולן אף על פי שאין רואין זה
את זה ואין הלכה כרבי אליעזר בר' דדוק שאמר אשמו אכל
הלכה כרבן גמליאל :

באמצע ואינו יכול לקצור מכאן ומכאן כדמשמע בתוספתא *
ומיהו בתוספתא משמע דחרי מילי כינהו דקא חסיד במלתי
דתנא ק"ח שלולית וקוצר לשחת וג' תלמים של פתיה ואחת
המים שאינה יכולה להקצר כאחת * רבי יהודה אומר אם

יהודה אומר מפסקת * וכל ההרים אשר
במעדר יעדרון אף על פי שאין הבקר
יכול לעבור בכליו הוא נותן פאה לכל :
ג הכל מפסיק לזרעי' ואינו מפסיק
לאילן אלא גדר ואם היה שער כותש אינו
מפסיק אלא נותן פאה לכל : ד ולחרובין
בל הרואין זה את זה יאמר רבן גמליאל נותנין
היו בית אבא (ס"א סה"י) נותנין פאה אחת
לזתים שהיו להם בכל רוח * ולחרובין
כל הרואין זה את זה * רבי אליעזר ברבי
צדוק אומר משמו אף לחרובין שהיו
להם בכל העיר : ה הזורע את שדהו מין
אחד אף על פי שהוא עושהו שת גרנות
נותן פאה אחת * זרעה שני מינין אף על פי
שעשאן גירן אחת נותן שתי פאות * הזורע
את שדהו שני

עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן מפסיק ואם לא אינו
מפסיק ולתנא קמח מפסיק אף
על פי שעומד מלד אחד וקוצר
מלד השני עכ"ל * ומבואר שיש
כאן טעות סופר * שהרי על פי
התוספתא הוא מפרש ובתוספת'
מפורש שאם עומד באמצע
וקוצר וכו' * הואיל ואם עומד
בלד אחד אינו יכול לקצור בלד
השני סבירא ליה לר"י דמפסיק
ולכן צריך להיות בתחיל' דבריו
שאם אינו עומד באמצע *
ותו בירושלמי הוון בעי מימר
מן מה דאמר ר"י בעומד מלד
אחד ואינו יכול לקצור מלד
השני אכל אם היה עומד
באמצע וקוצר מכאן ומכאן אינו
מפסיק אשכח תנא ופליגי היא
עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן
מפסיק מלד אחד אינו מפסיק *

וה"פ ס"ד דבני ישיבה למימר דר"י ס"ל בעומד מלד
אחד וכו' * ומכל מקום אם היה עומד באמצע וכו' דאינו
מפסיק * אשכח ברייתא דפליג אסברא זו דתניא היה עומד
באמצע וכו' * וכן פירש בכ"מ פרק ג' מהלכות מ"ע (וי"ט גס
כן ט"ס שס"ט ש"ס שהולכת ז"ל שחולקת) והשתא פירוש
הר"ב אח"כ שפיר כס"ד בירושלמי אכל אין זה דרכו ולא
דרך כל מפרש להלכה * שעס היות שכן דרך רש"י ז"ל
בהרבה מקומות לפרש המשנה כס"ד דבגמרא היינו משום
המשנה בלא גמרא ראו וכוון שפרש כמסקנא דשמעתא לכן מפסח שיש להגיה בדברי הר"ב וכז"ל עד שאם אינו עומד
באמצע וכו' * ועוד יש תימה בדברי הר"ב מה שפסק הלכה כר"י ולעולם הלכה כתנא קמח דסתם לן רבי כותיה * והא
דהרמב"ם פוסק כר"י הוא מטעם שכתב הכ"מ בפרק הנזכר וז"ל כל שהוא מפרש דד"ה היא ונכתב בשם ר"י משום דהוא
אמרה בי מדרשא ואתא לפרושי שלולית דתנא ברישא דמפסקת דה"מ בשאינה יכולה להקצר כאחת ע"כ * ועיין מ"ש במשנה ו'
פ"ג דבכורים אכל הר"ב דמפרש בשיטת הר"ש דת"ק ור"י פליגי * ה"ל לפסוק כת"ק : הוא נותן פאה לכל * ללא דמי לבור
ההכא אויבא למימר שלא יניחה כך * צורה אלא שלא היה יכול עכשיו לחרוש בצקרים ולמחר יאפור כמ"ס הר"ב * ומ"ש הר"ב
כלומר נותן פאה אחת וכו' * ובמשנה שבירושלמי גורם כן להדיא ומכל מקום במשנה דלקמן ל"ב :
ג ואינו מפסיק לאילן * לא לכל האילנות דלחרובים וזתים אינו כן כמו ששנינו במשנה דלקמן : שערך וכן במשנה ה' פ"ג
דכלאים ומפרשינן הענפים והוא לשון עברי כדכתיב וימלט השעירתה בספר שופטים סימן ג' לפירוש * :
ד ולחרובין טעמא כתב הראב"ד בהשגותיו בפ"ג מהמ"ע וז' למפני שהם גבוהים הרבה ומסוכנין כדתנן (בפרק ז' דבבא
בתרא משנה ו') בחרוב ובסקמה חמשים אמה ע"כ :

א סס כ"י
ב סס כ"י
ג סס כ"י
ד סס כ"י
ה סס כ"י
ו סס כ"י

א נזיר ט
ב חיי פנים
חמשה עשר
ה' ד
ז' ט
ז' ט

ה שני מיני חטין * פירש הר"ב כגון שחמתית ולבנה
דתינון בפי' דב"ב מפנהו' מבר לו חטים וכו'
שחמתית ונמצאת לבנה וכו' ואפשר דבשאר מיני תבואה לא
נמצאו חלוקים במין אחד אבל בירושלמי אמתיתין דלקמן

ה שני מיני חטין * כגון שחמתית ולבנה :
הסופר : האוגות * הם כל אוקן שנים שנים הנזכרים
בפרק קמ"א דמסכת אבות שקבלו שנים משי שנים עד משי
שמעון הצדיק : ז' שדה שקצרו כותים לעצמן ולא
שקצרו פועלי כותים לישראל

ת"י ר' הלפתא בן שאול היא
שני מיני חטים היא שני מיני
שעורים : עשאן גורן אחד
וכו' שתי גרנות וכו' מפורש
בירושלמי וכו' וכו' הר"ש דלא
אזלין בתר מחשבתו לעשות
גורן אחד או ב' גרנות * אלא
כאשר עשה כן יקום לעשות
פאה אחת או שתי * ומשמע
גמי דמיירי שעדיין לא נתן
פאה וכו' ה' דתינון בסוף פ'
קמ"א דלעולם הוא נתן משום
פאה וכו' עד שימרח * וז"ל
בירושלמי קצר חיי אגדו וחיי
שמותית לעשותן גורן אחד
וימלך ועשאן שתי גרנות אינו
מפריש קן האגדו על השמותית
ל' בתחלה ולא בסוף קצר חיי
האגדו וחיי השמותית לעשותן
שתי גרנות ונמלך ועשאן גורן
אחת מפורש מן האגדו שבסוף
על השמותית שבסוף מן האגדו
שבתחלה על השמותית שבתחל'
עכ"ל * ופירוש שמותית כמו שחמתית דנותיתין ו' פרק ה'
דבבא בתרא ופירש אדום אלא דבירושלמי מקצר כדאמרי' בריש
בבא קמא תנא ירושלמי אדעתן חב במקום חייב ואגדו * נראה לי שהוא גד הנזכר בכתוב במן שהוא כורע גד לבן * ואף ע"פ
שרש' מפרש טס גד קלוי' נדרח ואינו לבן * והתן יהיה גם כן לבן והר"ב מפרש כאן לבנה * והכי נמי תנין שחמתית ולבנה
בהדידי בפרק ה' דבבא בתרא לא קשיא ולא מידי דלבונית החטין הינו כקלוי' נדרח שהוא ירוק ולבני' אדומה לבנה קרי לה התנא
וזהו מה שאמר הרמב"ם בפירוש משנהו זאת אדום וירוק * וירוק זה כחלמון ביצה לא ככרתי וגם בירסת הר"ש אגורי ברי"ש
(וכן הוא בירושלמי ריש פרק ד' דמעשר שני אבל בפירקין דהכא בירושלמי גרם בדל"ת) חיי מפרש לבנה שהוא מלשון ארמי
בדניאל ה' על גירא [די] כחל * ולפי זה הוא לבן ממש כי גיר שהוא סיד לבן הוא וכן חיי אומר על מה שתרגם אונקלוס בפרשת
בשלח דק כפפור דעדיק כגירא שפירושו דעדיק כסיד שהוא קלוש על הכותל ולבן ורצה המתרגם לכלול מה שזכר בכתוב במקום
אחר והמן כורע גד לבן ודלא כפירש' שקפרש שרונה לומר מין צבע שחור דק שנקרא גיר * ושיב ראיתי להרמב"ן בפירוש
החומש שכתב כן בפרשת בשלח : ו לפני רבן גמליאל ועלו * כלומר שאלו לרבן גמליאל ולא היה בידו ועלו שניהם :

שני מיני חטין עשאן גורן אחת נותן פאה
אחת שתי גרנות נותן ב' פאות : ז' מעשה
שורער' שמעון איש המצפה (ס' ח' יב"ח) לפני
רבן גמליאל ועלו ללשכת הגזית ושאלו אמ'
נחום הלבלר מקובל אני מרבי מיאשא
שקבל (ס"א מאביו) מאבא שקבל מווגות
שקבלו מן הנביאים הלכה למושה מסיני
בזרע את שדהו שני מיני חטין אם עשאן
גורן אחת נותן פאה אחת שתי גרנות נותן
שתי פאות : ז' שדה שקצרו כותים
קצרוה לסטי' קרסמוה נמלי' שברתה הרוח
או כהמה כמורה * קצר חציה וקצרו
לסטים חציה כמורה שחובת הפא' בקמה :
ח' קצרוה לסטים חציה וקצר הוא חציה
נותן פאה (ס"א למיה) ממה שקצר * קצר חציה
ומכר חציה הלוקח נותן פאה לבל * קצר
חציה והקריש חציה הפודה מיד הגזבר הוא
נותן פאה רכל : פרק

דאזו היו כאלו קצרו ישראל :
קרסמוה נמלים * דרך הנמלה
לחמוד קנה השבולת חלמטה
וליה קורים קרסום לשון
יכרסמנה חזיר מיער (תהלים)
פ : פטורה * דכתיב גבי
כאה ובקולרסם עד שתהיו
אמם הקולרים : שחובת
הקציר בקמה * כלומר חובת
הפאה של זה היצה בקמה
וכיו' דאם כלה שדה חורה
פאה לעומרים וחייב להפריש
פאה מן העומרים הני מולי היבא
דכלה הוא אבל הכא הוא לא
כלה : ח' הלוקח נותן פאה לכל *
שחובת הפיאה ממה שקצר נשאר
בזה החצי שקה הלוקח והיו כלו
לא מכר לו לא מה שנשאר בשדה
אחר שיוציא מזה הפאה שראוי
להוציא מאלוה שדה וכן הפודה
מיד הגזבר * מוציא מן החצי
שפדה הפאה הראוייה לשד' כולהו
פרק

קרסמוה פירש הר"ב לשון יכרסמנה שהק"ף והכ"ף שניהם ממוצא החיד ולכך מתחלפין * וראיתי להרמב"ן בפירוש
החומש בפרשת אמור שבסוף בעצם היום היה שכתב וז"ל וישתמשו חכמים בכל לשון עכבה בכף כנזר מולא
עקבם כי ישמע קולו (א וב לו) ויאמרו מתקשט מן תכשיטין ואמרו קרסמוה נמלים מן יכרסמנה חזיר מיער עכ"ל :
שחובת הפאה ובפירש הר"ב שחובת הקציר וכן הגירסא במשנה שבדפוס ש"ס ירושלמי : פרק

פרק ג מלבנות

ערוגות מרובעות וצביל
שעשויות כדפוס הלבינות
קרויין מלבנות: שבין הזתים. והוא הדין לכל שאר חילנות.
ופקט זתים לאשמועינן דאשילנותים שחייבים בפאה לא

פרק ג מלבנות

"התבואה שבין
הזתים בית שמאי
אומרים פאה מכל אחת ואחת. בית הלל
אומרים מאחת על הכל ומודים שאם היו
ראשי שורות מעורבין שהיאנותן פאה
מאחת על הכל: ב' המנמר את שדרהו
ושייר קלחים לחיבר עקיבא אומ' גותן פאה
מכל אדור ואחד וחכמים אומרים מאחד
על הכל ומודים חכמים לר' עקיבא בזורע
שבת אחרדל (ס"א בשנים א') בשלשה
מקומות

מרוחקים נראין הדברים שלא צביל חילנות נעשו המלבנות
ובזמן שהחילנות רזופים ויש עשר חילנות בפחות מבית סאה
מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל לא נחלקו אלא
כשיש עשר חילנות בבית סאה: ב' המנמר. מלקט שדהו
מקומות מקומו דמחזי כמומר לשון וגמר חבירו ותינו (ירמיה
ג') שקצר התבואה שנתבשלה ראשון ראשון צבדה: ושייר
קלחים לחים. אותן שלא נתבשלו: נותן פאה לכל אחד
ואחד. כשחוזר ללקט הקלחים לחים ששייר דגמור מפסיק
ולאו אתחלתא דקצירה השיבא: בזורע שבת. ירק שקורין
לו חניט' צלע' ז': שהא

פרק ג מלבנות

פירש הר"ב צביל שעשויות
וכו קרויין מלבנות ולקמן
אכתוב טעם אחר צביל הר"ש:

והר"ב העתיק מכל אחד ואחד וכו'
הוא צמטנה דפוס צביל
וירושלמי וגירסא נכונה היא
שאף ששם הרבים צלשון
נקיבה מלבנות עם כל זה שם
הנפרד מלבן לשון זכר:

ומודים בית שמאי לז"ה.
ואשכחן כה"ג צפרק
ה' דשביעית [מסנה ד'] וצמטנה
ט"ס"ק דצביל ועוד אחרי וא"ע"ב
דאין הלכה כצ"ש ולא כ"מ
צביל דאחמס. וגדולה מזו צפרק
ה' דתרומות מסנה ד' דפליגי
ר"א וחכמי' לביא דב"ש וכן צ"ב
דהלות משנה ג' ועיין רפ"ק
דשביעית: ראשי שורות: לשון

הר"ש להאי דפרשינן דמלבנות הם השורות קשה דהוה ליה
למימר ראשי מלבנות. ויש לפרש דמלשון שדה הלכן [הוא]
ע"ש שכשמטבשלת התבואה מתלבנת ומלקטין אותה ולקמן
דהנן נמי מלבנות הצללים דרכן להלבין ירק שלהן כשמטבשלי'
ועוד מפרש דכל שדה הלכן ע"ש שהחמה זורחת בהן ואין בהן
צל כשדה החילין ע"כ: ב' הבינמר פירש הר"ב שקצר
התבואה שנתבשלה ראשון ראשון. ומפרש בירוש' מקום הזבילין
עולין תחלה. ופירש הר"ש כלומר מקומות המזובלים יותר
צבדה שם התבואה ממחרת לעלות ע"כ. ומעתה צמטנה ד'
צפרק קמא דתנן והתבואה והקטנית צביל הזה. וצביל
ההוא שלקיתתן כאחת ואפילו הכי [לא מצינו פטור מפאה

השדה שלא נזדבל צשווי וממחרת במקומות המזובלים משום
קודם לגרעין והכי נמי צ"ב גבי אינו מפסיק לחילנות. וזה ידוע שחילנות שהן אפילו ממין אחד אינם מתבשלים כאחד.
אלא דלקיתתן כאחת היינו לאפוקי תאנה וכיוצא בה שלקיתת פירות החילין האחד אינם כאחת וראיה לדברי מהירושלמי שהביא
הר"ש צמטנינו לענין שבת וחרדל שמואל אמר עפ"י שאין הראשון ממתין לאפרון שבהן וכו' על דעתיה דשמואל מפרש מכל
קלח וקלח ע"כ הא קמן דלאו בתר שדה חילינן אלא בתר קלחין. ועיין לקמן (בדברי המפרשים) מכל אחד וכו' (דרכי יהודה)
פליג והכי קיימא לן ומדשמואל נשמע (לדרכי יהודה) שאי אפשר לומר שחלוקים הם צמטאות:

רבי עקיבא אומר נותן פאה מכל אחד ואחד. פיר' הר"ב כשחוזר ללקט הקלחים לחים ששייר וכו' והוא לשון הר"ש.
והוא שיטת הראב"ד בהשגותיו פ"ג מהמ"ע שכתב שהמחלוקת אינו אלא על המשוייר לצדו. וכתב עוד וז"ל מכל מקום
מן הלח המשוייר נוטל מאחד על הכל בכל ענין על מה שלקט ועל מה ששייר כדברי חכמים ע"כ. ועיין צמטנה ד' ואף על גב
דלהרמב"ם בחבורו שטה אחרת בכל זה. אפי' לא באתי להלאות המעיין בפירושים שונים כשהמטנה מתפרשת ע"ס פיר' ב"ז ל'
בשנים או בשלשה מקומות. כך מצאתי הגירסא בספרים אחרים והכי מיתי' לה צ"ש מסכת נדה פרק בא סימן דף
צ"א

א"חיי' פנ' פא'
מתכות הל"מ
ב' מכות ע"א
ב' מיי' טסה"א
ד' נדה נא'
נדיר נו' ז'

כ"א ושם הגירסא בשנים ובש"ס מקומות ונראה אלו שני הגירסאות דמה טעם יש לומר דדוקא בשלשה חלה ודאי ללא דוקא והלכך הכוון לגרום נתיב בשנים ואורחא דמלתא נקט ואין להקשות השתא שנים שלשה מצדא :

מכל

אחד ואחד ולשון הר"ב מכל אחת ואחת בירושלמי הביאו הר"ש שמואל אמר מפני שאין הראשון שבהן מתתין לאחרון שבהן יוסף בשם רבי עובדין מפני שדרכו לזרע ערוגות ערוגות על דעתיה דשמואל מפריש מכל קלח וקלח על דעתיה דרבי (יבואה) מפריש מכל ערוגה וערוגה עד כאן והר"ב מפרש ששמואל דמתנתין כרבי (יבואה) הלכך הגירסא הנכונה אחת ואחת ומאן דגרס אחד ואחד חליבא דשמואל גרס הכי ומה שאמרה ר"ב כאלו כל

א חייב פה
מתנת עניים
ה' י
ב י
ה' י
ב י
ה' י
ב י
ה' י
ב י
ה' י
ב י
ה' י
ב י
ה' י
ב י

מקומות שהוא נותן פאה מכל אחד ואחד : ג' המחליק בצללים לחים לשוק ומקיים יבשים לגורן נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן וכן באפונין וכן בכרם המדל גורתן מן המשואר על מה ששייר והמחליק מאחת יד נותן מן המשואר על הכל : ד' האמהות של בצלים חייבות בפאה ורבי יוסי פוטר מלבנות הבצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחת ואחת וחכמים אומרים מאחת על הכל : ה' האחין שחלקו נותנין

שהוא נותן פאה מכל אחת ואחת מפני שאין דרכן לזרוע מהן שדה אחת לסיכך חשיבין כל אותן ערוגות כאלו כל אחת מהן שדה אחת ושדה וחרדל חייבים בשדה אף על פי שאין נותנין פאה לירק משום דלזרע עבידי וכמוני זרעי חשיבי והלכה בחכמים : ג' המחליק

בצללים חייב פאה מכל אחד ואחד חייב חלק (בראשית כו) על שם שכתתלו בשאר הנוקים חלק ואחת דמי שי המחליק כמו המחלק שנטול חלק מן הצללים לחים למכרן בשוק וחלק אחר מניה יבשים לגורן לקיים : נותן פאה לאלו לעצמן דכשי מטי חטים דמו : וכן בכרם וכן המחליק בכרם דינו כמחליק בצללים : המדל נותן מן המשואר על מה ששייר בזמן שהצללים זרועים רזופים נטול מהם אחת מננתים כדי שהגשמים יתגדלו בריוח ויעשו

במים וזכו הנקרא מדל שדולה ושולף אותם ממקומם ותנן איזכו מדל נטול אחת ומניה שני ואות' שטוק ליתן ריוח לשאריו אינ' חייבין בפאה לפי שקנת הגשמי' היא הילכך נותן מן הכשאר לבד והנעקר פטור מכלום דלא חשיבא קצירה : המחליק מאחת יד כלומר מענין אחד או כולו לגורן או כולו לשוק ורמב"ם פיר' מאחת יד ומקו' אחד שהשלק שנטול לשיכור בשוק אינו נטול אותו מכאן ומכאן אלא כולו מצד אחד : ד' האמהות של בצללי' צללי גדולי' שזניחין אותן לבדל זרע ומתוך שמשפיהן בארץ לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחק ולכך פטר רבי יוסי ואין הלכה כמותו : מלבנות הבצלי' שבין הארק' סבר ר' יוסי דירק כזרע אחר דמי שאין דרך בני אדם לאיתן מננים בצללי' בין הירק ותנן לעיל בפרק שני דזרע אחר מפסיק ואין הלכה כר' יוסי :

ערוגה שדה אחת עיין בכלאים פ"ב משנה ט' : ג' המחליק לפירושה ב' שפיר' הר"ב שהוא כמו המחלק קשה שאין שולה זה הפיר' בפ"ד דשביעית משנה ד' : נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן לא דמי למתנתין דנעיל דלחכמים נטול מאחד על הכל על מה שלקט ועל מה ששייר כמו (שכתבתי) בשם הראב"ד דהתם לז' ויבש והכא שוק וגורן והיינו דבירושלמי מחלק הכי אמר רבי יוסף שמעיין שוק וגורן שני מיניס לח ויבש שני מיניס לא ופי' בכ"מ מהך מתנתין שמעיין דשוק וגורן שני מיניס אכל לח ויבש שיהיו שני מיניס ל' בנן לא שמעיין לח ויבש שני מיני' מתמיהה כלומר מי שמעיין ע"כ ועיין מה שכתבתי בשם הר"ש בפרק א' משנה ד' בד"ה ומכניסו לקיום וכו' : באפונין פיר' הרמב"ם ורעוניס כלומר אותן אפוניס שהן זרעוניס והיינו אפוניס השופים לא אוקי אפוניס בגמלוגי' שהן מין ירק ואין חייבין בפאה ועיין בפרק ג' דכלאים משנה ב' :

ה' הכדל פירש הר"ב שדולה ושולף וכו' ומה שכתב ותנן וכו' בפרק רבועי דשביעית משנה ד' ואינו כלשון הזה : ועיין שם עוד מפרש הר"ב בענין אחר (ש) :

המחליק מאחת יד וכו' כתב הר"ב שהרמב"ם פיר' מאחת יד ומקום אחד וכו' לדבריו היו כך סיפא פירושא דרישא כחו בד"א ושעמא דמילתא כתב בחבורו פרה שני מהמ"ע הואיל ונזכר מרוח אחת אינו כנזכר עראי מעט מבין ומעט מכאן שהוא פטור :

האמהות של בצלים חייבות בפאה וכתב הר"ב לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחק ומכל מקום הואיל והבצלים עצמן שלא נשתקו מידי לאכילה נכחו אף האמהות שמשפיהן אותן בארץ לא יצאו מכללן להפטר מפאה מה שאין כן ספיחי חטים שכתב הר"ב בפרק קמא משנה ד' שכל המין אינו ראוי לאכילה אלא ע"י הדחק :

ב זמן

האמהות

ה שלקחו את האילן . מהכך חלנות דמשיב . בפרק קמא
שמייבוס בפאה : המוכר קלחי אילן . שרשי למחיס שמייבין
בפאה ולא . מוכר לו הקרקע נותן הלוקח פאה מכל אחד וא'
בזמן שלא שיר . כלומר אם לא התחיל בעל השדה לקצור או

ללקט פירות או הוא דמייב
הלוקח ליון פאה אבל אם
התחיל בעל השדה לקצור שהיה
קודם שמוכר את אלו שנשאר מן
השדה שלא נקצר או שלא נלקט
בעל השדה הוא הנותן פאה על
הכל דמני התחיל בקצירה או
בלקטת הפירות חייב בפאה
של כל השדה ור' יהודה לפרושי
מלתיה דתנא קמא חתא וכן
הלכה : ו קרקע בית רובע .
מקום שראוי לזרוע בו רובע
הקב ופירשו בו שהוא עשר אמות
ומחצה על עשר אמות בקירוב :
העושה סאתים . רבי יהושע לא
אזיל בתר זריעה ורעה אלא קרקע
המוציאה סאתים שהן י"ב קבין :
לקצור ולשנות דרך הקוצרי'
אוחז מלא כפו מן הקמה וקוצר
כדכתיב (ההלים קכ"ט) שלא מלא כפו קוצר ואם יש בקמה
כדי למלא כפו שני פעמים חייבת בפאה : קרקע כל
שהוא חייבת בפאה . דסבירא ליה פאת שדך כל שהוא משמע
ופליג אכלהו :

נותנין שתי פאות חזרו ונשתתפו נותנין
פאה אחת "שנים שלקחו את האילן נותנין
פאה אחת . לקח זה צפנו וזה דרובו זה
נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו .
המוכר קלחי אילן בתוך שדהו נותן פאה
מכל אחד ואחד . אמר רבי יהודה איכותי
בזמן שלא שיר בעל השדה אבל אם
שיר בעל השדה הוא נותן פאה לכל :
רבי אליעזר אומר קרקע בית רובע
חייבת בפאה . רבי יהושע אומר העושה
סאתים . רבי טרפון אומר ששה על ששה
טפחים . רבי יהודה בן בתירה אומר
כדי לקצור ולשנות והלכה כדבריו .
רבי עקיבא אומר קרקע כל שהוא

חייבת בפאה ובכזורים
כלומר בכל מקום אלא לפי שבמסנה אינו מחלק אלא בין שיר
ללא שיר אהא קאמר דלא דוקא לענין הלכה אלא כלומר אם
לא התחיל וכו' אפילו כי שיר . מכל מקום הלוקח נותן פאה
על מה שלקח . אבל אם התחיל וכו' ונשאר וכו' כמו
שפירשתי . בעל השדה וכו' ועל פי הדברים האלה עולים

ה בזמן שלא שיר . לשון הר"ב כלומר אם לא התחיל
וכו' אבל אם התחיל וכו' שנשאר מן השדה

פירוש לפירוש שנשאר מן השדה רוצה לומר שנשאר למוכר
כלומר אחר שהתחיל לקצור קודם שמכר נשאר לו גם כן
בקרקע מה שלא נקצר או לא
נלקט ולא מוכרין הלכך על
המוכר לתת הפאה לפי
שהתחיל בקצירה ורחמנא אמר
ובקצרכם וגם נשאר לו הלכך
אמרינן דבאותו שיעור הויה
הפאה . ושאני הכא מסוף מר'
ב' דתנן קצר חזיה ומכר חזיה
הלוקח נותן פאה לכל דהתם לא
שיר כלום . ותחלת דברי
הר"ב כלומר אם לא התחיל .
אינו חוזר על שא נקט
במתניתין בזמן שלא שיר .
דני לא שיר לא מהני התחלתא
דקצירה לחווצי למוכר כמו
מתניתין דלעיל אלא הר"ב בא
לכתוב פסק הלכה . ומיבת
כלומר שכתב לא לאסבורי
פירושא דמתני' כהוראת תיבת
כלומר בכל מקום אלא לפי שבמסנה אינו מחלק אלא בין שיר

ללא שיר אהא קאמר דלא דוקא לענין הלכה אלא כלומר אם
לא התחיל וכו' אפילו כי שיר . מכל מקום הלוקח נותן פאה
על מה שלקח . אבל אם התחיל וכו' ונשאר וכו' כמו
שפירשתי . בעל השדה וכו' ועל פי הדברים האלה עולים

דברי הר"ב כסוגיות הש"ס דמולין פרק ראשית הגז דף קל"ח וכפרוש רש"י ורמב"ם והר"ם : ו בית רובע . פירש הר"ב רובע
הקב ופירשו בו שהוא עשר אמות ומחצה על עשר אמות בקירוב ע"כ . ועיין בפירוש הר"ב במשנה ט' פרק ב' דכלאים . ושיעור
כלי המחזיק רובע הקב עיין בלשון הרמב"ם שאעתיק בפרק ח' משנה ב' ד' . ובירושלמי מאי טעמא דרבי אליעזר נאמר כאן
שדך ונאמר בכלאים שדך מה שדך האמור להלן בית רובע אף כאן בית רובע ומפרש הר"ם דתנן בפרק ב' דכלאים בתבואת בית
רובע ותנן כל סאה שיש בה רובע מיזין אחר ימעט :

העושה סאתים פי' הר"ב קרקע המוציאה סאתים . ולפי סדר משנתנו כל אחד פוחת והולך משעור הראשון ובזמן המשנה הוה
שמינה ארעא טובא טפי מזימי ר' יוחנן דאמר ד' סאין לכור בפרק המקבל [דף ק"ה :] ובפסות מרובע זריעה
היה לזמח סאתים וכדאיתא נמי התם בשני דרבי יוחנן הוה שמינה ארעא בשני דרבי אמי הוה כהישא ארעא . וממילא דבימי
התנאים שהיו קודם רבי יוחנן הוה שמינה ארעא טפי אלא דלפירוש רש"י דהתם מוכח דסאתים ד' צר המשכן היינו לפי הצמיחה
ומה שהוציאה הארץ לא לפי הזריעה . ואם כן בית רובע דת"ק שמשערין על פי שיעור סלר המשכן כמו שכתב הר"ב נמי לפי
הצמיחה ומה שהוציאה הארץ היא . והשתא רבי יהושע מוסיף בשיעורו אדרבי אליעזר . וזריך שיביה כסלר המשכן מאה על
חמשים שהוא שיעור סאתים "אע"ג דרבי טרפון (ור"י בן צתירה) ורבי עקיבא כלם כוחמים והולכים . וקשיא לפירוש זה לישנא
דטעושה דהא ת"ק נמי בהעושה מיירי ואין לומר דרש"י לא יפרש בית רובע שיעור עשרה אמות וכו' אלא מקום שזרעים רובע
ובימי התנאים דשמינה ארעא ועצדה טפי מסאתים . דהאי שיעור דעשרה אמות וכו' שכתב הר"ב . כתב הר"ם ע"ס
תוספתא דכלאים עיין סוף פרק ב' דכלאים . ובירושלמי מאי טעמא דרבי יהושע נאמר כאן שדך ונאמר להלן (יברים כ')
ושכתה עומר צדה מה שדה שנאמר להלן כהמים אף כאן סאתים . ופירש הר"ם כדתנן (בפרק ו') העומר שיש בו סאתים
ושכחו אינו שכחה : ישעיה על ששה טפחים ירושלמי מאי טעמא ו על ו מערובה ופירש הר"ם כדתנן (ברפ"ג דכלאים) ערובה
שהיא ו על ו זרעים לתוכה ה' זרעונים : רבי עקיבא אומר וכו' . אע"ג דאפסיק ההלכה שנאו לר"ע וכן בפ"ע דשניית וספ"ט
דינמות וכל זה על דרך השגות בעדיות פ"ק משנה ה' :

כל שהוא כתב הר"ב דסבירא ליה פאת שדך כ"ש . וסיים הר"ם וליה ליה גזירה שוה דשדך . וכתב עוד הר"ם שירו' הגע
עמך ה

א סס סלנה ב
ב סולין קלס
סס סלנה ית
ג כ"ב כויוק
קלסין כויתיי
סס סס סלג

נפיל שאלו הוא זקן ומשכח או חולה שהרימה שאמר להק
תפני חלישתו הוא אפילו הכי שומעין לו . כך מצאנו בספר
הגל : ג וזרקת על השאר . פירש הר"ב כדי לקנות :
וכן לשון הר"ם וכפירוש רש"י בפרק דבבא מציעא דף ו' ולא

נתכוננו לומר דהכי הוי קנין .
אלא ר"ל לפי כוונת העני אבל
לפי האמת חין זה קנין שלל :
אין לו זה כלום . פירש
הר"ב דקונסים אותו
וכו' . וירושלמי הא תני
וכו' . וטעמו מתבאר מלשון
הרמב"ם בפירושו כשיקח מקנתו
יכסה מקנתו וכו' . שאררי
שכסה הסאה בפני העניים שלא
יזלו לרחוקה לקחתה והוא לא
קנאה סה שאין זה קנין כלל
לכך קונסין אותו אף מה שלקח
זוכה בה . ולשון כף נחת כדי
שלא יעשה כן פעם אחרת :
גפר לו עליה . מ"ט הר"ב
אע"ג וכו' בסטמא ובדלי

א כ"ח יד יס
ב כ"ח הלכה ט
ג כ"ח הלכה י
ד כ"ח פ"ג ת"ה
ה מקנות עניים
ו

ג נטל מקנת פאה וזרקת על השאר אין
לו בה בלום . נפר לו עליה ופירשטליתו
עליה מעבירין אותה הימנו . וכן בלקט
וכן בעומר השכחה : ד פאה אין
קוצרין אותה במגלות ואין עוקרין אותה
בקרדומות כדי שלא יכו איש את רעהו :
ה שלשה אבניות ביום בשחר ובחצות
ובמנחה . רבין גמליאל אומר לא אמרו
אלא כדי שלא יפחתו . רבי עקיבא אומר
לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו של בית
נמר היו מלקטין על החבל זנותנים פאה
מכל אומן ואימין ו' עבו"ם שקצר את
שרה ואחד

בתלום : ג נטל . אחד מן העניים מקנת פאה . שלקט כבר
וויק לו על השאר כדי לקנות . אין לו זה כלום . אפילו במה
שלקט דקופסין אותו ומוציאין ממנו הקלוש והמחומר : כפל לו
עליה וכו' אף על גב דארבע אמות של אדם קמות לו בסמי
ובדרי רשות הרבים הכא בשדה
חברו לה תיקו ליה רבנן שיקנו
לו ארבע אמותיו אי נמי כיון
דנפל עליה גלי דעתו דנפיליה
ניחא ליה דלקני בארבע אמות
לא ניחא ליה דלקני : ה שלש
אבניות ביום . שלש פעמים
מתגלה בעל הבית ונראה בחוץ
שדכו כדי שיקחו העניים פאה .
אבניות לשון גלוו וכעו מנפסו
(עובדיה א') מתרגמין אנליין
מטמרוס : בשחר . מפני
המניקות שבניהם ישנים בשחר
ואז יש להם פנאי ללקט :
ובחצות . מפני החינוקות שדרכו
ללכת בחצות והולכי ללקוט
פאה : ובמנחה . מפני הוקינים

הולכי על משענת' ואין מביעי' לשדה עד שעת
המנחה : שלא יפחתו . משלש פעמים הללו . והלכה
שאין נושטין פאה אלא בשלש פעמים הללו חין פותחין מהן
ואין מוסיפין עליהם : של בית נמר' שם מקום כדכתיב
(במדבר ל"ה) את בית נמרה קושרים חבל צלד הקמה
וקוצרי' והולכי' עד שיכלה החבל ומניחים פאה לכל החבל
וחזורי' וקוצרי' ומניחי' פאה והיינו מכל אומן ואומן כלומר
מכל שורה ושורה ועל זה מוזכרין אותן לשבח : ו עבו"ם
שקצר את שדהו וכו' . דכתיב גבי לקט ופאה ובקצרכם פרט
לכשקצרו כותים וגבי שכחה כתיב (דברים כ"ד) כי תקצור
קצירך ושכחת עומר מכאן אמרו עבו"ם שקצר שדהו
ואחר

רשות הרבים עיין במשנה ד' פ"ק דבבא מציעא . והרמב"ם
בפ"ב מהלכות מ"ע כתב עני שנטל מקנת פאה וזרק על השאי
או שנטל עליה או שפירש טליתו עליה קונסים אותו ומעבירין
אותו ממנה ואפילו מה שנטל לוקחין אותו מידו ונותנין לעני
אחר משמע מדבריו דכבולי עניא לוקחין מה שנטל משום
קנין ואין נראה כן מן המשנה אלא דוקא כשנטל וזרקו וכו'
שהרי חילקם לשתי צבות :

בעומר השכחה . ה"ה בשכחת קמה אלא דשכחת עומר
בהדיא כתיב ושכחת עומר . ושכחת קמה מנשד'
לרבות שכחת קמה אמרינן בתשעה ו' ושם כתוב בפירוש
הרמב"ם בחיובי קמה והס לקט ופאה . גירסחו בההוא
ירושלמי הכי הוה ול"ג כלשון הר"ש שם . ולרמב"ם ילפותא
אמרינא חית ליה לשכחת קמה וכמ"ש בתשעה ו' פ"ו ולפי שאמר
שכחה ושכחת ולא תשוב ועיין מה שאכתוב בס"ו השנה י"בס"ד (ומצאנו במשניות כתובי' בקלף הגירסא וכן בשכחה) : ד במגלר'
הם חמשה וק' דומות הם ממיני הפעושי' רמב"ם : ו אין עוקרין בספר האגודה ואין חוטבין ועיין במשנה י' : כ"ד שלא יכו איש
את רעהו מרוב עס הבא' ללקוט ודוקא זה את זה אי שיהא יתקוטטו כך מצאנו בפירוש שאזכור פ"ו משנה ד' : ד ובחצות
פ' הר"ב מפני החינוקות שדרכן ללכת בחצות וכו' ששחרית ומנחה ישני' הר"ש . הוי מלקטין . על שם הפעולה הנמשכת שה' א'
לקיטת העני' קורא לקוצרי' מלקטין ולשון הר"ב ד' ו בחצות וכו' ללקוט פאה וכן לשון הר"ש הגה השאלו לפאה שם לקט' ועיין
ד"ש ש"ח : על החבל . לשון הר"ב ומניחין פאה לכל החבל' וכן לשון הר"ש וכלומר ומניחין פאה בסושה על כל החבל : מכל אומן
ואומן לשון הר"ב כלומר מכל שורה ושורה וכו' לשון הר"ש ופירוש רבינו ז"ל בגור אריה פרשת דברי' לפי שהשורה משוכה בשורה
וזה אומנות נקראת אומן עד כאן . אבל ראה זה מצאנו עכשיו בפירוש הג"ל שכתב (ויקרא י"ט) פאה ראשית תרגו' ירושלמי אמר'
דישכרומ"ש הר"ב ועל זה מוזכרין אותן לשבח ירושלמי ועממא נראה שיוכלו העני' לקחת מכל אומן ואומן ולא יטרכו להמתין
ולצפות אימתי יניח הפאה ודבר הלמד מענינו הוא דרישא דמתניתין שומני' הקבועי' ללקיטת פאה מתניא ועוד בירושלמי אבל
מוזכרין אותן לנגא' שלא היו נותני' אלא אחד ממאה ותן לא יפחות משש' בפ"ק : ו עבו"ם שקצר וכו' פטור . מ"ט הר"ב
ובקצרכם פרט וכו' וגבי שכחה כתיב כי תקצור קצירך ושכחת עומר מכאן אמרו עבו"ם וכו' לשון קצרה כתב ומה שאמר ברישא
גילה בסיפא וכן בהפך' וכ"כ הר"ש

ההולכי על משענת' ואין מביעי' לשדה עד שעת
המנחה : שלא יפחתו . משלש פעמים הללו . והלכה
שאין נושטין פאה אלא בשלש פעמים הללו חין פותחין מהן
ואין מוסיפין עליהם : של בית נמר' שם מקום כדכתיב
(במדבר ל"ה) את בית נמרה קושרים חבל צלד הקמה
וקוצרי' והולכי' עד שיכלה החבל ומניחים פאה לכל החבל
וחזורי' וקוצרי' ומניחי' פאה והיינו מכל אומן ואומן כלומר
מכל שורה ושורה ועל זה מוזכרין אותן לשבח : ו עבו"ם
שקצר את שדהו וכו' . דכתיב גבי לקט ופאה ובקצרכם פרט
לכשקצרו כותים וגבי שכחה כתיב (דברים כ"ד) כי תקצור
קצירך ושכחת עומר מכאן אמרו עבו"ם שקצר שדהו
ואחר

בס

לפי שבקודם במגל מקבץ בידו אחרת מלא ידו ולפעמים מלא זרועו אבל כשחולס אי אפשר אלא בקומץ ידו כי לא בדרוע יגבור איש לתלוש :

של בעל הבית כלפי עני קוראו בעל הבית אף על גב דיותר נכון היה למתני

בעל הסדה ואולי דנקטינן

סורכא דריש ס"ק לשבת העני

נחון ובעל הבית בפנים :

תוך היד ותוך המגל

לשון הר"ב אנשר קאי

כלומר תוך היד ונשר תוך

המגל ונשר ר"ל תוך היד קאי

אנשר וכאלו תני תוך היד ונשר

וכן נמי תוך המגל כאלו תני

תוך המגל ונשר :

אחר היד פירש הר"ב

מנדנד ידו ר"ל

שמה שיפול מחמת נדנדו היד

ויפול לאחורי היד הרי הוא

אינם וכן מחמת נדנדו המגל

ויפול אחורי המגל גם הוא אונס :

קיינונפל מירו לארין הרי הוא של בעל

הבית תוך היד ותוך המגל לעניים

אחר היד ואחר המגל לבעל הבית

ראש היד וראש המגל ר' ישמעאל אומר

לעניים רבי עקיבא אומר לבעל הבית :

יא חורי הנמלים שבתוך הקביה הרי

הן של בעל הבית שלא אחר הקוצרים

העליונים לעניים והתחתונים של בעל

הבית רבי מאיר אומר הכל לעניים

שספק לקט לקט :

פרק ה' גדיש שלא לוקט תחתיו כל

(ירושל' הנוגעות) הגוע

בארץ

לעניים בקמה כלום : שלאחר הקוצרים

לאחר שהתחילו לקצור חיישינן שמא הביאו שם האמלים

מן הלקט הלכך החטים העליונים שבחורים או שבלים

העליונים לעניים דיש שם מן הלקט אבל חטים התחתונים

לבעל הבית דמן בקמה היה וא"ל הן העליונים כל שכן

לכנים ואלו הן התחתונים הירוקים שנוטים

להשחיר וכנרים שהם ישינים : רבי מאיר אומר

הכל לעניים שאי אפשר לגורן בלא ירקון

ושמא אלו הירוקים מן הקבואה חדשה שקצרו

עכשו שיש בה חלק לעניים :

שספק לקט לקט דכתיב (שם) לעני ולגר

תעווב הנח לפניהם משלך והלכה כר"מ :

פרק ה' גדיש שלא לוקט תחתיו מי שאסף והגדיש

את העוורים למקום אחד בתו' השדה

שעדיין לא לקטו שם העניים את הלקט כל הנוגעות

בארץ לעניים דקנסוהו רבנן לפי שהגדיש על גב

הלקט אפילו הגדיש חטים על גבי לקט של עוורים

היו כל הנוגע מן החטים בארץ

לא נגמרו כל זרען ולא נתבטלו כדי לקצור

וה"ש הר"ש שכשהתבואה יבשה ומתלבנת קוצרים אותה ע"כ

משמע דירוקי היינו קוד' שמקלבי וקיינו ככרתי וכדפרשית

ולרמב"ם שפירש שחור הרי כתב שא"ר שהוא קדמון

ומורע השנה שצברה ע"כ ורצה לומר שהיה

מותר לכל אדם כדתנן בס' חמשילכו הנמושות

וא"כ הר"ב שכתב שחור לא הוה ליה לכתוב מן

הקמה אלא משנ' שצברה או לא הוה ליה לכתוב שחור

אלא ככרתי וכדפרשית : שיהפך לקט לקט כתב

הר"ב דכתיב לעני וגו' מ"מ הוצרך לפרש

שאי אפשר לגורן (והוא מהירושלמי) דאם לא

כן הרי שפיקא איכא והיינו נמי טעמא דת"ק

דלעיל דאע"ג דסביר ליה נמו שספק לקט לקט

מ"מ סבירא ליה דתחתונים של בעל הבית משום

דליכא פסיקא איכא וה"ל לכתוב עיוב וכתב

תעווב משמע אתה משלך עווב ולי לקך לחודא

לכתוב בס' ד' ממ"ע שכן משמע בירושלמי ובס' ד' דין

בחולין פרק הדרוע והא דררשינן מתעווב הנח

לפניהם משלך וצריש שהקין דרשי' הנח לפניהם

וה"ל דאי לקך לחודא אתה ה"ל לכתוב עיוב

וה"ל לקך לחודא לכתוב תמן אלא יבזוו כללעיל נמי

פרק ה' בר מחובר אל מה שיהיה שם מן הלקט

לשון הרמב"ם : הרי היא של עניים כתב הר"ב

דקנסוהו רבנן וכו' ולקך אין אומדין כמו בסיפא

ומפרש בירושלמי דהפקר ב"ד הפקר ולהכי

פטורי

אם הלכה א' ב חולין קלושים ב הלכות ג מ"י דם ד שקלושים ג' פ' ד' חתנות עניים הל' ו

אם הלכה א' ב חולין קלושים ב הלכות ג מ"י דם ד שקלושים ג' פ' ד' חתנות עניים הל' ו

אם הלכה א' ב חולין קלושים ב הלכות ג מ"י דם ד שקלושים ג' פ' ד' חתנות עניים הל' ו

אם הלכה א' ב חולין קלושים ב הלכות ג מ"י דם ד שקלושים ג' פ' ד' חתנות עניים הל' ו

אם הלכה א' ב חולין קלושים ב הלכות ג מ"י דם ד שקלושים ג' פ' ד' חתנות עניים הל' ו

אם הלכה א' ב חולין קלושים ב הלכות ג מ"י דם ד שקלושים ג' פ' ד' חתנות עניים הל' ו

אם הלכה א' ב חולין קלושים ב הלכות ג מ"י דם ד שקלושים ג' פ' ד' חתנות עניים הל' ו

הנופלים בשעת הקצירה : הכהו קוץ כל היכא דנוצר מחמת אונס אינו לקט דכתיב (ויקרא י"ט) ולקט קצירך אין לקט אלא מחמת קציר : תוך היד אנשר קאי כלומר תוך היד ונשר תוך המגל ונשר דהנוצר מתוך היד ומתוך המגל לעניים אבל

הנוצר מאחר היד מנדנד ידו ומאחר המגל מכח תנועת המגל לבעל הבית דאין זה בדרך קצירה ר"ל היד כשיזו מלאה ויש סבלים בין ראשו

לצבעותיו לפס ידו הנוצר מהן וכן הנוצר מראש המגל רבי ישמעאל אומר לעניים דלמי לתוך היד ולתוך המגל ורבי עקיבא אומר לבעל הבית דלמי ליה לאחר היד ולאחר המגל

והלכה כרבי עקיבא יא חורי הנמלים דרך הנמלים להכני' תבואה בחוריהן : שבתוך הקמה יעד שלא התחילו לקצור : של בעל הבית שאין

לעניים בקמה כלום : שלאחר הקוצרים לאחר שהתחילו לקצור חיישינן שמא הביאו שם האמלים מן הלקט הלכך החטים העליונים שבחורים או שבלים העליונים לעניים

דיש שם מן הלקט אבל חטים התחתונים לבעל הבית דמן בקמה היה וא"ל הן העליונים כל שכן לכנים ואלו הן התחתונים הירוקים שנוטים להשחיר וכנרים שהם ישינים :

רבי מאיר אומר הכל לעניים שאי אפשר לגורן בלא ירקון ושמא אלו הירוקים מן הקבואה חדשה שקצרו עכשו שיש בה חלק לעניים :

שספק לקט לקט דכתיב (שם) לעני ולגר תעווב הנח לפניהם משלך והלכה כר"מ :

פרק ה' גדיש שלא לוקט תחתיו מי שאסף והגדיש את העוורים למקום אחד בתו' השדה שעדיין לא לקטו שם העניים את הלקט כל הנוגעות בארץ לעניים דקנסוהו רבנן לפי שהגדיש על גב הלקט

אפילו הגדיש חטים על גבי לקט של עוורים היו כל הנוגע מן החטים בארץ לא נגמרו כל זרען ולא נתבטלו כדי לקצור

וה"ש הר"ש שכשהתבואה יבשה ומתלבנת קוצרים אותה ע"כ משמע דירוקי היינו קוד' שמקלבי וקיינו ככרתי וכדפרשית

ולרמב"ם שפירש שחור הרי כתב שא"ר שהוא קדמון ומורע השנה שצברה ע"כ ורצה לומר שהיה מותר לכל אדם כדתנן בס' חמשילכו הנמושות

וא"כ הר"ב שכתב שחור לא הוה ליה לכתוב מן הקמה אלא משנ' שצברה או לא הוה ליה לכתוב שחור אלא ככרתי וכדפרשית : שיהפך לקט לקט כתב הר"ב דכתיב לעני וגו' מ"מ הוצרך לפרש שאי אפשר לגורן (והוא מהירושלמי) דאם לא כן הרי שפיקא איכא

והיינו נמי טעמא דת"ק דלעיל דאע"ג דסביר ליה נמו שספק לקט לקט מ"מ סבירא ליה דתחתונים של בעל הבית משום דליכא פסיקא איכא וה"ל לכתוב עיוב וכתב תעווב משמע אתה משלך עווב ולי לקך לחודא לכתוב בס' ד' ממ"ע שכן משמע בירושלמי ובס' ד' דין בחולין פרק הדרוע והא דררשינן מתעווב הנח לפניהם משלך וצריש שהקין דרשי' הנח לפניהם וה"ל דאי לקך לחודא אתה ה"ל לכתוב עיוב וה"ל לקך לחודא לכתוב תמן אלא יבזוו כללעיל נמי

פרק ה' בר מחובר אל מה שיהיה שם מן הלקט לשון הרמב"ם : הרי היא של עניים כתב הר"ב דקנסוהו רבנן וכו' ולקך אין אומדין כמו בסיפא ומפרש בירושלמי דהפקר ב"ד הפקר ולהכי פטורי

פרקי

בארץ לעניים : הרוח שזורה את העמרים על גבי הלקט : כדי נפילה . כדי שיעור שרגיל ליפול בשעת קצירה שאלו ארבעה קבין לכור זרע והטור הוא ל' סאין ומסוס דאמר ת"ק אומדים כמה לקט ראוייה לעסוקה קא משזעלן רבן שמעון בן

בארץ הרי הוא של עניים . "הרוח שפזר את העמרים אומדין אותה כמה לקט היאראייה לעשות ונותן לעניים . רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לעניים בכרי נפילה : ב' שבבלת שבקציר וראשה מגיע לקמה אם (נ"א הגקרת ול"ג אם) נקצרת עם הקכה הרי היא של בעל הבית ואם לאו הרי היא של עניים . 'שבבלת של לקט שנתערבה בגדיש מעש' שבבלת אחת ונותן לו י"א ראליעור וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו אלא מוכה את העני בכל הגדיש ומעשר שבבלת אח' ונותן לו : ג' אין מגלגלין בטופח דבריר"מ

בחליאל אין הדבר צריך אומד שכבר קליב ועומד כדי כשילה בשלשים סאין של זרע רגיל ליפול ממנו בשעת קצירה ארבעה קבין וכך יתן לעניים : ב' שבלת שבקציר שיר בקצירתו שבלת אחת שלא קצר וראש אותה שבלת מקצרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית שהקמה מילתה ללא קריון זה לא תשוב לקחתו דברים ב"ו) : מעשר שבלת אחת ונותן לו לפי שחיוב ליתן לו דבר מחוקק כמו שהיתה שבלת של לקט דפטורה מן המעשרות ואף על פי שעדיין לא נתמרח חל שם מעשר עליו כמו מעשר ראשון שהקדימו בשבלין

שחל עליו שם מעשר אף על פי שעדיין לא נתמרח וכיזר הוא עושה מביא שתי שבלים ומגדישם שנתערבה זו שבלת של לקט ואומר על אחת מהן אם זו לקט מוטב ואם לאו הרי מעשרותיה קבועים בזו השנית ונותן לו את הראשונה : ובירושלמי פריך וניחוש שמה זאת השניה שקבע עליה המעשרות של לקט היא וכיון שהיא פטורה מן המעשר אין שמעשרות קבועים בה שאין מפרישין מן הפטור על החיוב ומשני שיקח שבלת שלישית ואומר אם השניה שקבעתי בה המעשרות היא לקט ואינה יכולה להיות מעשר הרי זו השלישית מעשר על הראשונה : אמר רבי אליעזר ובי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו . רבי אליעזר לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידכו דפלגיתו עלי בעשיר שלקט פאה לעני שאני אומר זכה לו ואחון אמריתו ללא זכה לו היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו דהא אין בעל השדה יכול לזכות לו את הלקט לפי דבריהם ונמצא דלקט זה לא בא ברשותו של עני אלא לדבריהם מוכה את העני בכל הגדיש על מנת להחזיר דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ונמצאת אותה שבלת שהיא לקט בזה ליד העני ויכול להחליפה באחד ורבנן אמרי הכא עשו את שאינו זוכה כזוכה וחשיבין להאי שבלת של לקט כאלו בזה לידו של עני אף על גב דלא זכה בה לענין זה שיכול להחליפה באחרת והלכה כחכמים : ג' אין מגלגלין בטופח . מין קטנית דק שקורין לו בערבי גיל' גאן . ורמב"ם פירש שהוא מין זרע שקורין לו קורטמין ודומה לשעורים . ואומר רבי מאיר שאין מגלגלין זה המין עם שאר מיני זרעים לקצור אותם ביחד כי הלקט שהיה ראוי ליפול משאר מיני זרעים יפול מזה המין הגרוע ונמצא מפסיד

פטורים מן המעשרות : ונותן לעניים . בתורת לקט ופטור מן המעשרות שזן הספק נוטנים לעניי' וספק לקט לקט לכולי עלמא כדפירש בסוף פרק דלעיל :

בכרי נפילה . פירש ר"ב כדי שיעור שרגיל ליפול בשעת קצירה וכו' . ואין כדי נפילה דהכא כההוא דמשנה ה' פרק ט' דבבא מליעא דהתם כדי שיעור שזרעוים בה . ורמב"ם פירש הכי נאי שיעור מה שזרע זה בשעת הזרעה . ומהאי טעמא נמי לא פסק כרבן שמעון ב"ג אבל בהדיא איתא בגמרא דב"מ בפירוש הר"ב ואף הרמב"ם במבואר חזר בו ופסק כרב"ג . ב' אם נקצרת . עם הקמה . שיכול לקמון השבלת עם הקמה כשרוצה לקצרה . כך מצאתי בפירוש שאזכור בפרק דלקמן משנה ד' :

הרי הוא של בעל הבית . ס"ה הר"ב שהקמה מנילתה כדחנן לקמן פ"ו משנה ח' : מעשר שבלת אחת . לשון הר"ש ומה שאין מזכיר כאן תרומה גדולה לאו משום דמפטור מחמת שהקדימו בשבלים דהא דאמרין דפטור מתרומה גדולה (וכמ"ס בריש פרק ז' דברכות) היינו המעשר כדדרשינן מעשר מן המעשר אמרתיו לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר . אבל החולין (שלא נתרמו) שהפירש מהן המעשר חייבים בתרומה גדולה . ועוד דוקא נקט שהקדימו דהיינו שעבר והקדים מעשר לתרומה אבל כמותו מפירש תרומה גדולה ואחר כך מעשר בין קודם מרוח בין לאחר מרוח ע"כ . ומ"ס ארמ"ם בפירושו והשניה לכהן . כמי' לאו דוקא ובחבורו זה לשונו . והאחרת תהיה מעשר . ועיין מ"ס בסוף מסכת מעשר שני :

ונותן לו . וא"כ העני להמתין עד שיתקן גדיש של עצמו דודאי גדיש עצמו נמי צבי תקון שהרי יש בו שבלת הפטורה מן המעשרות . ועיין בר"ש שהאריך . ועיין במשנה ט' פרק ג' דחלה : אמר רבי אליעזר וכי היאך העני וכו' . פירש הר"ב לדבריהם דרבנן קאמר וכו' . כך מסיק ביר' . כתב הר"ש בפ"ד משנה ט' דהשתא לדידיה יכול לזכות לעני ואפי' בעל השדה . ואע"ג דבעל שדה עני מוזכר ללקט לקט שלו כדלקמן משנה ה' והקשה מזה על פירש' דבפ"ק דב"מ שפירש דר"א דפ' דלעיל לא אמר אלא באדם דעלמא ובמשנה ה' אכתוב ליישב דברי רש"י ז"ל ע"ש : אלא מוכה וכו' . וכתב הר"ב דרבנן סברי דא"כ לפי שעשו שאינו זוכה כזוכה . מפירש בירושלמי והביאו הר"ש דאיתא בר' יוסי דס"ל הכי במשנה ח' פרק ב' דבכורות . ג' אין מגלגלין בטופח . פירש הר"ב

ב"ב ח"א :
ה' הלכה :
פ"ד ח"א :
פ"ד ח"א :
פ"ד ח"א :

מת
קט
שר
בל
דו
ג'
ר'
יו
אש
מח
רבי
דמי
רבי
דמי
מג
חזרי
כני'
תיך
חילו
שאין
חילו
לקט
גיים
דמן
ין
יס :
דקון
בה
לגר
גדיש
בתו'
עות
לקט
גוגע
היינו
משני'
פרש
ספק
כ"מ
רשי'
בתוב
סוכו

מספר לעניים : וזכמים מתירים מפני שאפשר * שיטול לקט
משאר זרעים כמו מן הטופח והלכה כזכמים * פירוש אחר
אין מעלין מים בגלגל מן הצבוב להשקות את השדה או להרביצה
עד שיחא משה טופח עליה בשעה שהעניים באים צבוב
לקט מפני שהוא מספר

לעניים וזכמים מתירין מפני
שאפשר שיטמו ההפסד של
עניים בזה ויתן בעל השדה כפי
השומא שיטמו עליו ולרבי מאיר
דאמר אין מלגלין שתיין לבעל
הבית הססודו וטובל מן העניים :
ד עני היה צווקה שעה *
ופטור מלשם והלכה כזכמים :
ה המחליף עם העניים : נותן
תבואה או פירות לעני בחלוק
מה שלקט : שלו פטור * מן
המעשר מהן שנתן לו הפני שהוא
של לקט שחכה ופאה : ושל

עניים חייב * מה שנתן בעל הבית לעני מתבואתו וחייב לעשר
קודם שיתן אותו לעני : שנים שקבלו את השדה * וחס עניים :
באריסות * למחצה שלשים ולרביעין ונעשים כבעל הבית
ובעל הבית עני אסור בלקט של שדה דכתיב (ויקרא י"ט)
לא תלקט לעני אזהרה לעני שלא ילקט הלקט שלו וחייב
להסריש מעשר עני ולתת אותו לעני אחר ודוקא כל אחד
על חלקו נעשה כבעל הבית ולא על חלק חברו הלכך
מותרין ליתן זה לזה מעשר עני : שקבלה ממנו למחצה
סוזה במחזור אבל אם אמר ליה [שליש] מה שאתה קוצר
אין לו חלק אלא בתלוש וחייב לקט שחכה ופאה הכל על בעל
השדה ואף על פי ששכחת העמרים בתלוש בשעת עמור מכל
מקום כאן פטור דלא קרינן ביה קצירך הואיל ולא זכה אלא
בתלוש

דרשא דאזהרה * שמע מיניה דהלכתא היא ורבינן נמי סבירא להו ולפוס הך סוגיא דגטין (מפרשין) בצ"מ דרבי אליעזר לא
אמר דאתרין תרימין אלא באדם דעלמא אבל לא בבעל השדה דכיון דדריש רבי אליעזר אזהרה לעני וכו' * ולא סבירא להו
לש"ס דידן כדמסיק בירושלמי דלדבריהם דרבנן קאמר להו אלא אפילו לדברי עצמן קאמר וכו' היאך וכו' דבעל השדה לא
סבירא ליה שיכול לזכות * והירושלמי אפשר דלא סבר דרבי אליעזר דריש אזהרה וכו' * אי נמי ס"ל דדריש הכי מ"מ דוקא
בשדה שלו אבל בתרי מגו דהיינו מגו דאי בעי מפקיר וכו' * חו לא מקרי בעל השדה * ומכל מקום הירושלמי דלא
עבדני דבחולין דף קל"ד דאפילו כי מסקר והדר זכי מקרי בעל השדה ופסקין כן הרמב"ם בסוף פרק ה' וז"ל המפקיר את כרמו
וכו' וזכה בו לעצמו ובכרו חייב וכו' מפני שהיה שלו והרי הוא שלו וכו' ופטור מן המעשרות ע"כ * ואם כן שפיר נסיב ליה
רבי אליעזר וכו' היאך וכו' לדברי עצמן * דודאי דכי היא דכרס דהרמב"ם הכי נמי דכתיב דודאי שקוצר כל השדה
ועדיפא דהא התם הפקיר בפעל והכא לא הפקיר אלא דמנו אמרין * אכן גם אין לומר דהתם רונה לזכות בכרס עצמו דאם
כן פשיטא דלמה יהיה פטור וכו' הפני הזוכה בגוף קרקע המופקר לא יהיה חייב במתנת עניים ונאי קמ"ל אלא דלא צלרו ע"מ
שיזכה בגוף כרמו ומסוס דהוא בעל כרס חייב וכדמסיק הרמב"ם מפני שהיה שלו והרי הוא שלו ובלומר שגראה באלו הוא גם
עכשוו שלו ומדהוצרך לכתוב שהיה שלו שמעינן דאלו בעני זוכה לא והיינו טעמא שלא רצה לזכות בגוף הכרס * ועוד אי
זכה בגוף הכרס למה פטרו הרמב"ם מהמעשרות והם בתלוש שהיה נראה לחייבו יותר במתנות עניים שבעת הזכירה
אלא שלא זכה בגוף הכרס ומסוס הכי פטור ממעשרות ומה שחייב במתנות עניים מפעווב יתירה כדדריש בפרק הורוע ומההיא
גופא שמעי דמיירי בלא רצה שיזכה בגוף הכרס דאם לא כן קרא למה ל' ואפילו אם אין כל זה דעת הרמב"ם אלא מפקיר כרמו אין
הכונה שהפקיר הכרס עצמו רק מה שגדל בכרס קרו ליה כרס מכל * מקום רש"י כך הוא סוזה ומתקייש שפיר לדידיה והכי דיוק
לישניה שקצב דהדר איהו ולקט ביה בפאה וכו'

הר"ב וכן הרמב"ם כי הלקט שהיה ראוי ליטול משאר מיני
זרעים יטול מזה מין הגרוע * וטעמא שמכיון שהוא גרוע
יחוש הרבה על שאר המין הטוב * מה שאין כן כשקוצר מין
אחד בלבד אין כאן חשש וטובל מה שטובל * ומ"ש הר"ב

מפני שאפשר : ד"ב על הכית שהיה עובר
ממקום למקום וצריך ליטול לקט שחכה
ופאו' מעש' עני יטול וכשחזור לביתו ישלם
דבריר' איעזר וחכ"א עני היה באותה שעה *
ה' המחליף עם העניים (ס"א שלו) בשל
פטור (ס"א ושל) ובשל עניים חייב *
שנים שקבלו את השדה באריסות
זה ניתן לזה חלקו מעשר עני וזה ניתן לזה
חלקו מעשר עני * המקבל שדה לקצור *
אסור

שקבלו השדה באריסות וכו' * וכתב הר"ב ובעל הבית
עני אסור בלקט של שדה דכתיב לא תלקט לעני
אזהרה לעני שלא ילקט הלקט שלו כפ"ק דגטין ד' יא [י"ב] והוא
הרין לכל המתנות * ומסוס דמעשר עני לא דמי ללקט כמו
שחכה ופאה * ואפילו הכי אפילו לפי דלא שאלן בין מתנה
למתנה הלכך חביבא ליה לתנא לאסבורי במעשר עני * אף
על גב דבגטין רבי אליעזר דריש ליה להך דרשא דאזהרה
וכו' * ורבנן דרשי לא תלקט לעני שאין אתה רשאי לזכות
לעני * יש לומר דרבנן תרתי שמעי' להו דאי לדרשה דידהו
לחוד הוה ליה למימר ולקט קצירך לעני ולגר תעווב אוקוס לא
תלקט * ומדאסיך קרא וכתב לא תלקט לעני שמעינן נמי
אזהרה וכו' * ומתניתין דהכא ככולי עלמא ולכך הרמב"ם
פסק לה בפרק ו' ומ"ע אף על פי שאין הלכה כרבי אליעזר
כדלעיל * וכן סתמא דש"ס בחולין דף קל"א ע"ב נסיב להך

דרשא דאזהרה * שמע מיניה דהלכתא היא ורבינן נמי סבירא להו ולפוס הך סוגיא דגטין (מפרשין) בצ"מ דרבי אליעזר לא
אמר דאתרין תרימין אלא באדם דעלמא אבל לא בבעל השדה דכיון דדריש רבי אליעזר אזהרה לעני וכו' * ולא סבירא להו
לש"ס דידן כדמסיק בירושלמי דלדבריהם דרבנן קאמר להו אלא אפילו לדברי עצמן קאמר וכו' היאך וכו' דבעל השדה לא
סבירא ליה שיכול לזכות * והירושלמי אפשר דלא סבר דרבי אליעזר דריש אזהרה וכו' * אי נמי ס"ל דדריש הכי מ"מ דוקא
בשדה שלו אבל בתרי מגו דהיינו מגו דאי בעי מפקיר וכו' * חו לא מקרי בעל השדה * ומכל מקום הירושלמי דלא
עבדני דבחולין דף קל"ד דאפילו כי מסקר והדר זכי מקרי בעל השדה ופסקין כן הרמב"ם בסוף פרק ה' וז"ל המפקיר את כרמו
וכו' וזכה בו לעצמו ובכרו חייב וכו' מפני שהיה שלו והרי הוא שלו וכו' ופטור מן המעשרות ע"כ * ואם כן שפיר נסיב ליה
רבי אליעזר וכו' היאך וכו' לדברי עצמן * דודאי דכי היא דכרס דהרמב"ם הכי נמי דכתיב דודאי שקוצר כל השדה
ועדיפא דהא התם הפקיר בפעל והכא לא הפקיר אלא דמנו אמרין * אכן גם אין לומר דהתם רונה לזכות בכרס עצמו דאם
כן פשיטא דלמה יהיה פטור וכו' הפני הזוכה בגוף קרקע המופקר לא יהיה חייב במתנת עניים ונאי קמ"ל אלא דלא צלרו ע"מ
שיזכה בגוף כרמו ומסוס דהוא בעל כרס חייב וכדמסיק הרמב"ם מפני שהיה שלו והרי הוא שלו ובלומר שגראה באלו הוא גם
עכשוו שלו ומדהוצרך לכתוב שהיה שלו שמעינן דאלו בעני זוכה לא והיינו טעמא שלא רצה לזכות בגוף הכרס * ועוד אי
זכה בגוף הכרס למה פטרו הרמב"ם מהמעשרות והם בתלוש שהיה נראה לחייבו יותר במתנות עניים שבעת הזכירה
אלא שלא זכה בגוף הכרס ומסוס הכי פטור ממעשרות ומה שחייב במתנות עניים מפעווב יתירה כדדריש בפרק הורוע ומההיא
גופא שמעי דמיירי בלא רצה שיזכה בגוף הכרס דאם לא כן קרא למה ל' ואפילו אם אין כל זה דעת הרמב"ם אלא מפקיר כרמו אין
הכונה שהפקיר הכרס עצמו רק מה שגדל בכרס קרו ליה כרס מכל * מקום רש"י כך הוא סוזה ומתקייש שפיר לדידיה והכי דיוק
לישניה שקצב דהדר איהו ולקט ביה בפאה וכו'

א חולין ק"ג
ס"א ח"ט ח"ה
ס"ב ח"ט ח"ה
ס"ג ח"ט ח"ה
ס"ד ח"ט ח"ה
ס"ה ח"ט ח"ה
ס"ו ח"ט ח"ה
ס"ז ח"ט ח"ה
ס"ח ח"ט ח"ה
ס"ט ח"ט ח"ה
ס"י ח"ט ח"ה

וכפ"ק

פרק ו הבקר

פירוש כמו הפקר . כר"ש . שניהם הנ"ל והפ"א מנוחל . שפ"ה וד' דעיות . ובמשה ג' .

אח"כ ימוליקם לחקוק אחר לרוב אותם אין לו שפחה . שפחה אומרים הבקר לעניים . מ"י שהפקיר לעניים ולא לעשירים דין הפקר יש לו ופטור מן המעשר דכתיב בלקט ופ"ה (ו קרא"ט) לעני

ולגר העובד אותם מה תלמוד לומר תעובד אותם למד על עובדה אחרת דהיינו הפקר שהיא כזו מה זו לעניים ולא לעשירים אף מה שאמר במקום אחר לעניים ולא לעשירים . אף לעשירים כשחט . דכתיב (שמות כ"ג) והשביעית השמטתה ונטשתה מה תלמוד לומר ונטשתה למד על עבישה אחרת דהיינו הפקר שהיא כשביעית מה שביעית לעניים ולעשירים אף הפקר

פרקו ב' ש' אומרים הבקר לעניו הבקר . ובית הלל אומרים אינו (ירושלמי יונקר . הפקר עד (ירו' הבקר) שיופקר אף לעשירים בשמטה . כל עומרי השדה של קב קב ואחד של ארבעת קבין ושכחו . בית שמאי אומרים אוגו שכחה . ובית הלל אומרים שכחה : ב' העומר שהוא סמך לגפה ולגדיש לבקר ולכלים ושכחו בית שמאי אומרים אינו שכחה . ובית הלל

פרק ב' לשנת . וז"ל הרמב"ן בפירוש החומש בפרשת קדושים . בפסוק בקורת תהיה פיקר הלשון . ככל מקום במשנה כב"מ ובש"ס החליפו בפ"א :

הבקר לעניים הבקר . פירש הר"ב דכתיב לעני ולגר תעובד אותם . זה תלמוד לומר תעובד אותם למד על עובדה אחרת דהיינו הפקר וכו' ירושלמי . ואף על גב דדרשינן מתעובד עובד לעניים דריש פרק ד' . מ"מ שמינין מיניה נמי כהך דכולה בכלל תעובד . ועוד י"ל דמתעובד דריש שהוא

לעניים ולעשירים : ב' גפסה . גדר אבנים סדורות זו על זו בלא טיט . ולכלים כלי המכרשים : בית שמאי אומרים אינו שכחה . פלוגמיהו דב"ש וביה בעומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ונתנו בצד הגפה או בצד הגדיש . ובתנא דב"ש שנית שמאי אומרים אינו שכחה שהרי זכה בו . ובית הלל אומרים שכחה . והא דתנן לקמן במתניתין העומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ושכחו מודים בית הלל לב"ש שאינו שכחה והו' כשלא הניחו הכל הגפה או הכל הגדיש . פירוש אחר ב"ש אומרים אינו שכחה אפילו בעומר שלא החזיק בו כלל לא הוי שכחה דהואיל והניחו הכל דבר המסויים עתיד לזכרו ובית הלל אומרים שכחה כל זמן שלא החזיק בו . ומודים בית הלל שאם החזיק בו ואחר כך שכחו שאינו שכחה כדאמרין בסמוך : ג ראשי

פיקור . ועיי' לקמן : בשמטה פירש הר"ב דכתיב והשביעית השמטתה ונטשתה מה תלמוד לומר ונטשתה וכו' ירושלמי . ובית הלל מתעובד אותם מיעוץ זה לעניים ולא לעשירים . אבל מה שאמר במקום אחר לעניים ולעשירים . ובית שמאי השמטתה ונטשתה מיעוץ זה לעניים ולעשירים . אבל מה שאמר במקום אחר לעניים ולא לעשירים : ואחד של ארבעת קבין . לשון הר"ש בירושלמי מפרש טעמא דב"ש שהוא יכול לחלקו לעמרים של קב קב ולעשות ממנו שורה . הואיל ועומרי השדה קטנים שאין בכל אחד ואחד כי אם קב . ובן עומרי השדה של שני קבין ואחד של ח' קבין ובית שמאי לטעמיהו דאמרין בפרקין ג' לעניים וד' לצלל הבית וכו' לית להו רואין :

ב' לגפה . פירש הר"ב גדר אבנים סדורות וכ"פ הר"ש . וכ"פ עוד הר"ב בכלאים פרק ב' ופרק ד' דעיות אבל

במשנה ג' פרק ב' דמצינא מפרש כפירוש רש"י דהתם :

ובית הלל אומרים שכחה . וכפ"ה הר"ב והא דתנן לקמן ומודים ב"ה לבית שמאי שאינו שכחה והו' כשלא הניחו הכל הגפה וכו' . והן דברי הרמב"ם . וטעמא איכא לומר דכשלא הניחו הכל אף על פי ששכחו אינה שכחה הואיל והחזיק בו להוליכו לעיר אבל כשהניחו הכל דבר מסויים אף על פי שהחזיק כבר להוליכו לעיר הוי שכחה . שסבורים דשכחת על ידי עמך ולא כשיש דבר הגורם השכחה שעי' שהחזיק בו ולא הניחו הכל דבר מסויים גרם לו שכחו . וכיוצא בזה תראה במשנה ד' במה שכתבתי בפ"ד . ובירושלמי וקשיא לב"ש הגפה והגדיש דבר שהוא מסויים ואינו אחרין שאינו שכחה . וקשיא לבית הלל בקר וכלים דבר שאינו מסויים . והרי שפירש הירושלמי דשכחה המונח אל דבר מסויים הוי שכחה ולא כן המונח אל דבר שאינו מסויים . וכתב הר"ש מתוך הסברה הוי נראה איפכא דדבר שהוא מסויים קשיא לבית הלל אמאי הוי שכחה ולא כן המונח אל דבר שאינו מסויים הוי שכחה ולא כן המונח אל דבר שאינו מסויים קשיא לב"ש אמאי לא הוי שכחה ושחא טעות סופ"ה יש בירושלמי עכ"ל . ויש ראייה לבית הר"ש מריש פרק ו' דלקמן אם לא נחלק בין חילן הגדל שזקוק מסויים לאלם המניח פירות במקום מסויים . וכן נדחק הר"ש לפ"ש בפירוש אחר שכתב הר"ב דמתניתין דלקמן דוקא אליבא דרבי יהושע . מהאי טעמא דלא ס"ל שיהא יותר שכחה המונח בדבר מסויים אבל לנאי דכתיבין אין להטעות גירסת הירושלמי . וסוב הראה לי בני האלוף תה"ר אברהם שי' דבירושלמי ענינו פריך אמתניתין דהכא מתניתין דריש פרק ו' דתנן במקומו שהוא עומד בנדר הגת או בנדר פרה מתניתין דב"ש אמרי אינו שכחה אמר רבי יוסי ד"ה הו' תנן דבר מחובר בנדר דבר מחובר ברם הכא דבר הלוש בנדר דבר מחובר ע"כ . ולשון הרמב"ם פרק ח' מהלכות מעשר עני החזיק בו להוליכו לעיר והניחו נשדה ושכחו אינו שכחה אבל אם נטלו ממקום למקום אף על פי שהניחו סת"ף לגפה או לגדיש או לפקר או לכלים ושכחו הרי זה שכחה ע"כ . ומ"ש הר"ב בפירוש אחר דכל אלו דברים הם דברים מסויים . וירושלמי קרי לבקר לכלים

ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח לקמן בסמוך מפרש
לה: ד שנים שהתחילו מאמצע שורה של עמרים זה הפך
פניו ללפון וזה הפך פניו לדרום ושכחו לפניהם לאחר
שהתחילו לעמר דלגו עומר ושכחוהו היו שכחה דקרינן ביה לא

תשוב לקחתו (דברים כ"ד):
ולאחריהם אינו שכחה אס
כשהפכו פניהם זה ללפון וזה
לדרום והתחילו לעמר כשאר
עומר אחד ביניהם ושכחוהו:
אינו שכחה לפי ששניהם סמכו
זה על זה וזמון כך נשכח:
יחיד שהתחיל מראש השורה:
השתא מפרש להא דתן לעיל
ראשי שורות העומר שכנגדו
מוכיח כגון שיש כאן עשר שורות
של עשר עשר עמרין מסודרין
בשורות מלפון לדרום והתחיל

לעמר בראש שורה אחת ושכח עומר אחד לאחריו היו שכחה
כיון שעבר מדגו ועומר עומר הסמוך לו קרינן ביה לא תשוב
לקחתו אבל אם שכח עומר אחד או שנים בסוף השורה דהיינו
לפניו והניחם וזמון והתחיל לעמר מתחלת שורה שנייה לא
היו שכחה דלא קרינן ביה לא תשוב שאני אומר דעתו לעשות
שורה אחרת מאותם שהניח ממזרח למערב והיינו דתן
העומר שכנגדו מוכיח שהעומרים (של) שורות אחרות
מוכיחים על אלו שהניח שלא שכחן וראויין להסתשב עמקן
בשורה

הלל אומרים שכחה: ראשי שורות העומר
שבנגדו מוכיח העובר שהחזיק בו להוליכו
אל העיר ושכחו מודים שאינו שכחה: ד ואו
הן ראשי שורות שנים שהתחילו מאמצע
השורה זה ירו' פניה פניו לצפון וזה ירו' פניה
פניו לדרום ושכחו לפניהם ולאחריהם את
שלפניהם שכחה ואת שלאחריהם אינה
שכחה: יחיד שהתחיל מראש השורה ושכח
לפניו ולאחריו שלפניו אינו שכחה

לפי שמכחו זה על זה וימון כך
נשכח ע"כ: וכיוצא בזה דברי הר"ם ופירוש לפירושו דושכחה
משמע שלא על ידי אחר שעמד וכיוצא בזה בתבתי לעיל משנה
ב' ולפירושו זה ואלו כן ראשי שורות אסיפא קאי וכן כתב
הר"ב יחיד שהתחיל וכו' השתא מפרש להא דתן לעיל וכו' -
ואר"ש כתב ועוד בירושלמי דריש מקרא דתן חשב שכחה אלא
מתקום שהתחיל ואילך דאם יש שם שורה של עומרים והתחיל
לעמר בעומר השני או השלישי והניח ראש השורה שהיה
בדעתו לקחתו וזכח לא היו שכחה וכו' דתנ"י (דברים
כ"ד) כי תקצור קצירך ושכחה מה שאתה קוצר לקצור יש בו דין
וכו' פירוש מה שאתה קוצר מתקום שהתחלת לקצור יש בו דין
כל

ולכלים אינו מסויים. אינו כלמי גפה וגדיש:
ג ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח. לשון הרמב"ם
סדר המשנה היה ראוי להיות כך. העומר
השכוח ראש שורה שכנגדו מוכיח אם שכוח היא או אינו שכוח

ולשון הר"ם ראשי שורות אינו
שכחה בין בתחלת השורה בין
בסוף שורה. העומר שכנגדו
מוכיח לפוף שורה אינו מוכיח כמו
שפירש עד כאן ודעת הר"ב
ע"י לקמן:
ד שנים שהתחילו מאמצע
שורה של עמרים
לשון הר"ב והר"ם וע"י מ"ש
לעיל פרק ד' משנה ו':
שלאחריהם אינו שכחה.
לשון הר"ב

לפי שמכחו זה על זה וימון כך
נשכח ע"כ: וכיוצא בזה דברי הר"ם ופירוש לפירושו דושכחה
משמע שלא על ידי אחר שעמד וכיוצא בזה בתבתי לעיל משנה
ב' ולפירושו זה ואלו כן ראשי שורות אסיפא קאי וכן כתב
הר"ב יחיד שהתחיל וכו' השתא מפרש להא דתן לעיל וכו' -
ואר"ש כתב ועוד בירושלמי דריש מקרא דתן חשב שכחה אלא
מתקום שהתחיל ואילך דאם יש שם שורה של עומרים והתחיל
לעמר בעומר השני או השלישי והניח ראש השורה שהיה
בדעתו לקחתו וזכח לא היו שכחה וכו' דתנ"י (דברים
כ"ד) כי תקצור קצירך ושכחה מה שאתה קוצר לקצור יש בו דין
וכו' פירוש מה שאתה קוצר מתקום שהתחלת לקצור יש בו דין
כל

שכחה למעוטי תחלת שורה שהתחיל והתחיל אחריה ע"כ. לזה הפירוש היו רישא פירושא דראשי שורות. וי"א משמע כן לכל
שנים המתחילים באמצע מקרי מה ששכח ביניהם ראש שורה ולא היו שכחה מטעם הירושלמי ודעת הרמב"ם ע"י לקמן:
שלפניו אינו שכחה. פירוש הר"ם לענין ראשי שורות שכנגדו מוכיח שאם היו עשר שורות של עשר עומרים.
וכו' ושכחו עומר אחד או שנים בסוף השורה וכו' ע"כ ולפניו דהכא דלא היו דמ"א לפניהם דרישא דהתם
שלפניהם לאחר שהתחילו דלגו עומר ושכחוהו. ואלו הכא לפניו שהניח עומר אחד או שנים בסוף השורה. ואין כאן דלוג
בשורה זו. ומכל מקום כולה מתניין דלוג אשמועינן דרישא אשמועינן דאש"ג דכשדלגו בזה שלפניהם היו שכחה. מכל
מקום דלוג שלגו והניחו בין שניהם דהיינו לאחריהם לא היו שכחה מהני טעמי דכתבין. והך סיפא אשמועינן שהם היו שורות
הרבה ויחיד קוצר אם דלגו אחר שהתחיל הו"א שכחה. אבל כשהניח בסוף השורה והתחיל באחרת אף על גב דהו"א בעין דלוג
שארי דלגו משורה לשורה מכל מקום לא הו"א שכחה משום דהעומר שכנגדו מוכיח שהניחן לראש שורה ממזרח למערב.
אבל לפירוש הרמב"ם בין לפניהם דרישא בין לפניו דסיפא בלא דלוג איירי שמפרש לרישא לפניו ראשי שורות העומר שכנגדו
מוכיח ובשנים הקוצרים או מעמרים בעשר שורות של עשר עשר והלכך שלאחריהם אינו שכחה לפי שהוא מחובר עמהם בעמרי
הערוכים ממזרח למערב וכאלו התחילו השורה האחרת למזרח או למערב. ואוסף בעל כסף משנה בפרק ה' מהלכות מ"ע
ו"ל משום דאמרינן מאחר שהם שנים דבר רחוק הוא לומר שכחוהו ויותר ראוי לומר שהניחו עומר זה בכונה כדי שיכיה ראש
שורה ממזרח למערב. ועוד דמדתחילו מאמצע שורה מוכח הכי דאם לא כן הו"א ליה להתחיל זה מראש השורה וזה מסופה מד
כאן. אבל שלפניהם היו שכחה מפני שכל אחד מהן זה שלפניו הוא לאחריו של חברו. וביאור דבריו בכ"מ דסבירא ליה להרמב"ם
דמדקמי בסיפא מפני שהוא צלל תש"ז זה הכלל וכו'. ומדקמי זה הכלל למשמע דקאי גם ארישא שלפניהם שכחה והיינו לומר
שאף על פי שהיחיד שהתחיל מראש שורה ושכח לפניו אינו שכחה עד שיעבור ממנו ויניחנו לאחריו בשנים שהתחילו לקצור מאמצע
אם שכח אחד מהן לפניו אף על פי שלא עבר ממנו ולא הניחו לאחריו הו"א שכחה מפני שהוא לאחריו של חברו והטעם פיון שגרי
אלו מוטל עליהם קצירת השדה הו"א ליה תרוייהו כאיש אחד וכיון שאם היה זה ליטול מה ששכח סבירא ליה צריך לחזור לאחריו
קרינן בו לא תשוב לקחתו והיו שכחה עד כאן ויחיד שהתחיל לקצור וכו'. לא פירש

שם הלכה ב
בפ"י פ"ה א'
שקטות פנייה
הל'
נ"ט הלכה י"א
שם הלכה י"א
ה"כ י"א

לעיל שני עומרים ובהם סאתים לבעל הבית • הר"ש :
 והר"ם והבבליים • לפירוש השני שכתבו הר"ב והר"ם
 סאה שום עקור וסאה שום שאינו עקור וכו' •
 וכן נראה דעת הרמב"ם שז"ל בסבורו וכן בשום ובבבליים

א ש"ס"ה ס"ה
 ח"ט ס"ה
 ב"ג ס"ה

ובפירות האילן אם שכתב מקצתן
 בקרקע ומקצתן תלוש וכו' •
 משום דשום ובבבליים דומיא
 דפירות האילן • דמקצתן של
 הפירות באילן ומקצתן תלוש
 ובאילן אחד • דריבין לומר
 דאשזועינן בתבואה ובפירות
 אילן • ובירק • ופנא תרי מיני
 ירק לאשזועי' דבכל ירק הדיון
 שיהי' : אם באת רשות הפני
 באמצע • כתב הר"ב אבל בפירוש
 האילן לא משכחת רשות העני
 באמצע • תוספתא הביא הר"ש •
 ותימא דמשכחת לה בפאה
 דשייכא באילן • אלא דכיון
 דהמאמר מציל כדלעיל •

לפיכך אין רשות הפני מועלת בו שלא להטריף שיהיה שכוח
 גפוי זה תימא על פירש הרמב"ם שכתב וז"ל ור"י אומר שהם
 מצטרפים עד שיפריש ביניהם רשות העני • ויקיה זה כשיזכה
 בקצת הדבר הוא התלוש או בתבואה ואחר כך נזכר קצתו
 האחר או לא יטריף עמו קצת האחר ויקיה כמו כן שכתב ע"כ
 וז"ע : י וחבמים אומרים יש להם שכחה פירש הר"ב דכתי'
 סדך דמשמע גלוי וכתוב קצירך דמשמע נמי גלוי

הוי מעוט אחר מעוט וכו' והוא מהירושלמי • וסיבוא
 דש"ס בכילי דוכתי לפרש ואידך וכו' • ובכאן נראה לי על
 דרך שכתב בעל הליכות עולם בסוף שער הרביעי דלא
 אמרינן מיעוט אחר מיעוט לרבות אלא כשאין ולנו למעט דהא
 בריש פרשת ויקרא דרשומן הבהמה • וכו' תלתא מיעוטא
 וכולהו למעט ע"כ • והכי נמי דכוותה דאיכא למעט עלים
 הטמאים שראויים קצת לאכילה אע"פ שהם בגלוי אמיטו
 משום דאוליגין בתר עיקר הדבר האכל מהם • ועמא
 דאין מיעוט וכו' פתלא במשנה ב' פרק קמא דערלה • ומיאו
 שבבבלי ריש פרק עגלה ערופה איכא סיגיא • אחרת דר"י יליף
 מכי תקצור קצירך בשדה ושכחת שכתב דתיא דקציר מה
 קציר בגלוי אף שכחה בגלוי • ורבנן כתיב ושכחת עומר בשדה
 לרבות שכחה קמה • ורבנן שכחת קמה נפקא להו מכי תקצור קצירך בשדה • ור"י מציעי ליה למעוטי לשנשו עומרינן לתוך שדה
 חצירו ורבנן משדה בשדך נפקא להו • ור"י לא משמע ליה אמר זאור שמ"ש הר"ב לעיל משנה ז' • ובסדך ד' משנה ו' דשכחת קמה
 משדה נפקא • לא פירש אליבא סוגית בבבלי דלא היה מפרש כר"י שאין הלכה אלא אחיא כסוגית ירושלמי דרבנן נפקא להו
 לרבות עמון • תרי מיעוטי ואייתיר להו בשדה • לשכחת קמה כמו לר"י והרמב"ם שכתב במשנה ו' שכחת קמה שנאמר ושכחת
 ולא שוב • נראה שכונתו לתחלת הפסוק כי תקצור וגומר בבבלי : יא ואם היה מסובין • לשון הרמב"ם בחבורו פ"ה ואם היה
 הסומא או הקוצר בלילה מתכוין וכו' : ליטול את הגם הגם • לשון הר"ב כיון דמתכוין ליטול הגסין • אפילו הדקין אין להם
 שכחה • וכ"כ הר"ש • וז"ל הירושלמי אחר רבי יונה לא סוף דבר גסין אלא דקין • ובי מאמר שדרכו לבחון בגסין אפילו דקין אין
 להם שכחה ע"כ • ונראה לי לפרש אחר רבי יונה לא

מחובבת לקרקע אף מצטרפין לסאתים ותימא דלא הוו שכחה
 אלא אם שכתב הוו שכחה ודוקא בשכח שטיס • דאם שכח
 עקורה ולא שכח שאינה עקורה היתה שאינה עקורה מלכת
 על העקורה שאזלה • וכן באילן • סאה פירות תלושין אלא סאה
 מחוברין אין • מצטרפין והיו

שכחה : והטוב והבבליים • סאה
 קמה של שום וסאה קמה של
 בבליים אין מצטרפין לפאתי'
 קמה אי נמי סאה שום עקור
 וסאה שום שאינו עקור וכן
 סאה בבליים עקורים וסאה
 בבליים שאינו עקורים אין
 מצטרפין : אם באת
 בגון שיש לקט בין סאה
 לסאה וכן בכרם יש שרט בין
 סאה לסאה אבל בפירות האילן
 לא משכחת רשות עני באמצע
 דאין לקט ופרש באילן ואין הלכה
 כרבי יוסי : י שגגה לשחת •
 לקצור בעודה למה להאכיל

וכן באילן והשום והבבליים אינן מצטרפין
 לסאתים אלא של עניים הם • רבי יוסי
 אומר אם באת רשות העני באמצע אינן
 מצטרפין ואם לאו הרי אלו מצטרפין :
 י" תבואה שנרתנה לשחת או לאלומה וכן
 באגודי השום ואגודי' השום והבבליים אין
 להן שכחה וכל הטמוני' בארץ בגון הרוף
 והשום והבבליים רבי יהודה אומר אין
 להם שכחה • וחבמים אומרים יש להם
 שכחה : יא הקוצר בלילה והמעמר
 והסומא יש להם שכחה ואם היה מתכוין
 ליטול את הגם הגם אין

לבהמה : לאלומה • לקצור כדי לאסור בה עומרי' אחר' כמו
 מאלמי' אלומי' (בראשית ל"ו) : אגודי השום שומין שלקטן כדי
 לאגוד בה שומי' אחרים : ואגודות השום והבבליים • אם שכתב
 אין שכחה דדרך שומין ובבליים שעושין מהן אגודות קטנות
 וחוזרים ואגודי' בחמש או שש מאלו הקטנות לאגודה אחת ועל
 אותן הקטנות קאמר דלא הוי שכחה משום דהוי כמעמר לתקו'
 שאינו במר מלאכה דאמרינן לעיל בסוף פרק גדיש דלא הוי
 שכחה : הלוק • רמב"ם אחר שהוא מין ממיני הבבליים : רבי
 יהודה אומר אין להם שכחה לכל הטמוני' דכתיב סדך מה שדה
 בגלוי כרס לטמון • וחבמי' אומרי' יש להם שכחה כתיב סדך
 דמשמע גלוי וכתוב קצירך דמשמע כמו גלוי הוא מעוט אחר
 מעוט ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות ומרבינן את הטמון
 ופירוש טמון דבר שהגאכל ממנו הוא טמון • תחת בקרקע כמו
 הצמח והבבלי והשן' והלפת וכיוצא בזה ואין הלכה כרבי יהודה •
 יא הקוצר בלילה והמעמר • בלילה : והסומא • כיון
 כיוס בין בלילה : אם היה מתכוין ליטול הגם הגם • כיון
 דמתכוין ליטול הגסין

משמע בתוך השדה לרבות הטמון • ור"י בשדה על פני השדה
 לרבות שכחה קמה • ורבנן שכחת קמה נפקא להו מכי תקצור קצירך בשדה • ור"י מציעי ליה למעוטי לשנשו עומרינן לתוך שדה
 חצירו ורבנן משדה בשדך נפקא להו • ור"י לא משמע ליה אמר זאור שמ"ש הר"ב לעיל משנה ז' • ובסדך ד' משנה ו' דשכחת קמה
 משדה נפקא • לא פירש אליבא סוגית בבבלי דלא היה מפרש כר"י שאין הלכה אלא אחיא כסוגית ירושלמי דרבנן נפקא להו
 לרבות עמון • תרי מיעוטי ואייתיר להו בשדה • לשכחת קמה כמו לר"י והרמב"ם שכתב במשנה ו' שכחת קמה שנאמר ושכחת
 ולא שוב • נראה שכונתו לתחלת הפסוק כי תקצור וגומר בבבלי : יא ואם היה מסובין • לשון הרמב"ם בחבורו פ"ה ואם היה
 הסומא או הקוצר בלילה מתכוין וכו' : ליטול את הגם הגם • לשון הר"ב כיון דמתכוין ליטול הגסין • אפילו הדקין אין להם
 שכחה • וכ"כ הר"ש • וז"ל הירושלמי אחר רבי יונה לא סוף דבר גסין אלא דקין • ובי מאמר שדרכו לבחון בגסין אפילו דקין אין
 להם שכחה ע"כ • ונראה לי לפרש אחר רבי יונה לא

מציעי

אכסין אפילו דקין אין להם שכחה : על מנת זה שאני שוכח
אני נוטל יש לו שכחה . דמתנה על מה שכתוב במורה
ותנאו בטל :

פרק ז כל זית כזית הנמספה בשעתו . על שם שהוא

נוטף שמן
קראו לו נטופה אף על פי שאינו
נוטף בכל שנה האיל והעלו לו
שם זה על שהוא נוטף בשעתו
אם שכחו אינה שכחה דכתב
(דברים כ"ד) ושכחת עומר
בשדה עומר שאתה שוכחו
לעול' ילא זה שאתה זוכרו לאחר
זמן : שפכתי . שזיתיו שופכים
שמן הרבה : בישיני שהוא מבייש
כל שאר אילנות מרוב השמן
שיוצא ממנו יותר מחבריו :
שהוא עושה הרבה . זיתים
מרובים : שנים שכחה . סתם
מתניתין כזית הלל דאמר ליעיל
שנים לעניים . רבי יוסי אומר
אין שכחה לזיתים . לא אמר רבי
יוסי אלא בזמן שבה אדריאנוס

אין לזשכחה אם אמר הרי אני קוצר על
מנתמה שאני שוכח אני אמר ליש לו
שכחה :

פרק ז כל זית שישלו שם'בשרה
אפילו בזית הנמספה

בשעתו ושכחה אינו שכחה . כמה דברים
אמורים בשמו . ובמעשיו . ובמקומו .
בשמו שהיה שפכוני . או בישיני .
במעשיו . שהוא עושה הרבה . במקומו .
שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה
והוא כל הזיתים שנים שכח' ושלש' אינן
שכחה . רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים :
ב זית שגמצא עומד בין ג' שירות של
שני מלבנים ושכחו

קיסר והחריב את כל הארץ ולא היו זיתים מזויין אבל בזמן
שזיתים מזויין מודה רבי יוסי דיש שכחה לזיתים וכן מי שהיו
כל זיתיו נטופ' או שופכני או בישיני להם שכחה ב שלש
שורות של שני מלבנים . שלש שורות של אילני זיתים וכן שורה
ראשונה לשניה ערוגה מרובעת כדמות מלבנות הפבואה
שבין הזיתים דתנן לעיל בריש פרק ג' וכן בין שורה שניה
לשלישית ושכח אילן אמצעי שבשורה האמצעית אינה שכחה
שהאילנות שסביביו הסתירוה ודמי לחסוה בקש או עמדו עני'
כגדו

מכניס דגסין אין להם שכחה שהרי בזונה תלקט הגסין
ומקפיד עליהם אלא אפילו הדקין שאינו נוטל וכדדמו להו
בידים דמי אפילו הכי אין להם שכחה ופעמא מפרש שמאחר
שהוא בזמן דגסין ליטלן רזונו ליטול כולגם הדקין אלא
שימסו ושיקטנו איש רואה או
ביום ולכך לא הווי שכחה . והכ"ת
כתב וז"ל פירוש הרא"ש אם היה
מתכוין ליטול הגסין ולהניח
הדקין אין לו שכחה (אפילו)
לדקיס מאחר שלא נתכוין לדקין
ע"כ . ולא אוכל לכיין הירושלמי :

פרק ז בישיני לשון
הר"ב
שהוא מבייש כל שאר אילנות
מרוב השמן וכו' . ואם כן היינו
שופכני אלא דאיכא אתרא דקרו
ליה שפכני ואיכא אתרא דקרו
ליה בישיני ולשון הר"ש שמבייש
שאר אילנות מרוב זיתים שהוא
עושה . ואם כן היינו בישיני
שהוא עושה זיתים הרבה כמ"ס
בסר"ש . ויותר נכון פי' הר"ב

שהרי שפכני ובישיני נכללי' במשנתנו בליש' דשמו . ולי היה
נראה לפרש שמבייש את שאר אילנות ממדת שהוא עושה זיתים
גדולים משאר אילנות והרמב"ם נטה לאית דאמר דירושלמי
שהאילן הזה מבייש משאר אילנות לפי שזיתיו אינם עושים שמן
הרבה : שגבי' שכחה וג' אין שכחה ל' הר"ש באילן עצמו קאמר
ששכח שני זיתיו אילן ע"כ . ובפ' דלעיל משנה ה' שכת' הא זית
אין להם שכחה היינו זית' תלושי' דטעמא הוא התם משום שאין
גמר מלאכה וזה בתלוש אבל במחובר לא יודעת הרמב"ם בחבורו
פ"ה כמ"ס הר"ש . והראב"ד בהשגותיו כאשר הביאו הכ"מ ס"ל
דלא דתנן הכא שנים וכו' בזיתים תלושים דלא משפכר ליה
זיתים כטועים יחד לא יפלא אם ישכח ג' אילנות או יותר ע"כ וכתב
עוד הכ"מ בשם הר"י קורקום שפרש להראב"ד שבה להשיב
על סאתים וכו' אבל שיהא אילן שלם או שנים שלמים שכחה צוה לא השיב כלל : רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים פי' הר"ב שעכשיו
שזית' מזויין מודה ר' יוסי וכו' וכן מי שהיו כל זיתיו נטופה צירו' מדקדק דהואיל ובמזויין תלי מלתא מי שהיו כל זיתיו נטופה וכו' .
הרי נטופה מזויין : ב זית שגמצא עומד בין שלש שורות וכו' : ל' הרמב"ם בחבורו ולמה אמרו זית' בלבד מפני שהיה חשוב בארץ
ישראל באותו זמן והשיב הראב"ד שזה אינו אלא לדעת ר"י וכלומר ויחידאה הוא ולא היל למפסק בותיה . וכתב הכ"מ ויש לומר .
דגם הוא ז"ל לא ספק בותיה אלא דאע"ג דלא קיל כר"י מ"מ יליף מוטיה הרמב"ם לרבנן שהספסם שהזכירו נמשכה דאלו הדיני' זית'
יותר מאילן . אחר . מפני שהיה חשוב בא"י באותו זמן ע"כ . ול"ג שהרמב"ם סובר דר"י ורבנן דלעיל לא פליגי אלא כר' יוחנן
זמר כי אתריה ובמקום זמנו של ר"י היה א"י חרוב . וז"ש הרמב"ם בפירושו לעיל ודברי ר"י *קבלה מפני שאמר וכו' . וא"כ טעמא
דר"י רבנן נמי סבירא להו . ולעיל י"ל שאמרו הדין הזה בזית מפני שלעולם הזית היה גם אז חשוב בא"י יותר משאר אילנות :
שליש' שורות של שני מלבנים . פירש הר"ב שלש שורות של אילני זית' וכו' דמי לחסוה בקש וכו' דתנו לעיל פ"ה משנה ז' .
וכ"פ הרמב"ם אבל הר"ש כתב דלא מסתבר כלל לפרש טעמא לפי שהשורות מכסות וכו' ופירש דמלבנים מלשון לבינה
שכל שורה רחוקה מחברתה שעור שני לבינה דהיינו טעם טנחי' [שכל] לבינה ג' טנחי' גדאי' בבב"ב פ"ק משנה (א) א"כ כגון מלבנו'
תבואה ומלבנו' כללי' דלעיל ריש"ס ג' ומיירי כשאורך השורה כשעור שני מלבנו' וידוע היה לכן שעור המלבן ולא באויר שבין שורה
אחרי' י"גו שכח' כיון שעומד בין השורה והאי דנקט כ"ג' שרו' לא שמועי' דאע"פ דג' שורות

ס"ב ס"ג ס"ד
ס"ה ס"ו ס"ז

שורות מקיפות אותו כל סביביו וליקטן לא היו שכתה דדמי
לשדה שעתוריה מעורבבן דתניא אין שכתה עד שיעמר כל
סביביו ותהא טעמא נמי בעי שתהא אורך השורה כשעור שני
מלבינים דלא חשיבא שורה (ולאנו) נחשב שזימים מעורבבים

אם חסדיה
בס"ט ת"ת ה"י
ג טס פ"ל טו
ד ה"ט ה"י טו
ו טס ה"י טו
ז טס פלגה טו

עכ"ל ובענין סס מלבינים עיין
מ"ט ברוש פרק ג' דלפירוט הב'
דהכא אתי ספיר ולפירוט אחד
דהכא ז"ל בהפך ממ"ט שס :
זית שיש בו סאתים ושכחו
וכו' בד"א בזמן וכו' :
לשון הר"ב אמתנין דלעיל
קשהדר דתני בזית הנטופה וכו'
וכן כתב הרמב"ם שהירושלמי
ותוספתא שכן שאינה שס :
וכתב הר"ש דלפי זה אם התחיל
בזין בו סאתים שזין נטופה
ושאינה נטופה דתרווייהו יש
לפן שכתה . וכלא התחיל ואין בו
סאתים טולוקים דשאינו נטופה
הוא שכתה ונטופה אין לו שכתה .
והיכא דיש לו סאתים אדרבא
טולוקים דתחיל . דנטופה אין
לר' שכתה . ואינה נטופה יש לו
שכתה . וכלא התחיל שזין
שאין לו שכתה ע"כ . והשתא

ושכתו אינו שכתה . זית שיש בו סאתים
ושכתו אינו שכתה כמה דברים אמורים
בזמן שלא התחיל בו אבל אם התחיל בו
אפילו בזית הנטופה בשעתו ושכתו יש לו
שכתה . כל זמן שיש לו תחתיו יש לו
בראשו . רבי מאיר אומר משתלך
המחבא : ג' איזה פרט הנושר בשעת
הבצירה . היה בוצר . עקץ את האשכורי
הוסבך בעלים . נפל (ירו' לג' מידו) לארץ
ונפרט הרי הוא של בעל הבית המניח את
הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר
הרי זה גזול את העניי' ע"ו נאמר (כשלי כ"ב)
א' תסג גבול (ירו' עולם) עול' : ד' איזוהי עולל'
כל שאין לה לא כתף ולא נטף איש לה
כתף או נטף של בעל הבית אם ספק
לעניים עוללת שכארכובה

אם

המניח כלכלה בשעה שהוא בוצר . נטמן סל תחת הענבים
שיטול הפרט לתוכו : הרי זה גזול את העניים . דפרט
בגשירתו וכו' בעניינים קודם שיגיע לארץ : אל תסג גבול
עולים : מפורש לטול בפרק ה' : ד' איזוהי עוללת
האמורה בשורה (שם) וכרמך לא תעולל : כתף . השרביט
האמצעי של האשכול מחברים בו אשכולות קטנות הרבה
ופשהן שוכנים זה על זה כמשאוי של כתפו של אדם הוא
נקרא כתף וכשהן מחברים בשרביט אחד לכאן ואחד לכאן
אין כאן כתף : נטף . הן גרגרים של ענבים המחברים
בסוף השרביט שרגילים להיות תלוים שם ענבים הרבה ועל
שם שענפיו נוטפות למטה נקרא נטף ולשון הקרא קרא
לאשכול שאין לו לא כתף ולא נטף עולל לפי שהוא לפני שאר
האשכולות כעילל לפני האיש : אם ספק שראים האשכולות
הקטנות החלויות בשרביט כאלו שוכנות זו על זו ואין שוכנות
יפה דהשתא הוי ספק אם יש לה כתף אם לאו : שכתובה .
יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה והבוצר קוצצם
והיא נקראת ארכובה ופעמים טיש בה עוללת סס
אשכולות

ג עקץ

פירש הר"ב כתף ומסיים הר"ש כו' עקר תאנ' המתאמתו . ולשון הרמב"ם עוקץ הוא קצה הדבר ועשו ויחזו
שמוש פעל ואחרו עקץ ר' ל' כרת העוקץ ע"כ : גפיל מידו . צירושלמי ל' ג' מידו וכן ל' העוקץ הרמב"ם
בפרק ד' מהלכות מעשר עני : ד' אם ספק לעניים . כדתני סוף פרק ד' . ועיין מ"ט שם בס' ד' :
עוללת שכארכובה . לשון אר"ב יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה וכו' . פירוש בזמורה תלויות אשכולות : ומ'
והיא

כנגד דתני לעיל דאינו שכתה : בד"א . אמתנין דלעיל
קמהדר דתני כזית הנטופה בשעתו ושכתו אינה שכתה
במה דברים אמורים . בזמן שלא התחיל בו אבל התחיל בו
ושכתו הרי זו שכתה עד שיהיה בו סאתים : כל זמן שיש לו
תחתיו יש לו בראשו . אם נזכר
בעל הזימים תן הזימים שכתה
בזין בעוד שיש לו זימים תחתיו
יכול לחזור וללקטן ולא השיבא
שכתה מה שכתה בראש הזין
אלא לאחר שלא נשאר לו זימים
תחת הזין : רבי מאיר אומר
משלך המחבוא . כלומר משדק
המלקט בכל מחבואי הזימים אז
הוי הנשאר לעניים כשאין לבעל
הזין זימים תחתיו אבל כל זמן
שלא נדק המלקט בכל מחבואי
הזימים חף על פי שאין זימים
תחתיו יכול לחזור וללקט ואין
הלכה ברבי מאיר : ג' איזוהי
פרט האמור בשורה (ויקרא י"ט)
ופרט כרמך לא תלקט : עקץ .
כתף : הוסבך בעלים . נקשר
ונאחו בעליו ועל ידי כך נפל
ונפרט : הרי הוא של בעל
הבית . שלא נפרט דרך צורה :

המניח כלכלה בשעה שהוא בוצר . נטמן סל תחת הענבים
שיטול הפרט לתוכו : הרי זה גזול את העניים . דפרט
בגשירתו וכו' בעניינים קודם שיגיע לארץ : אל תסג גבול
עולים : מפורש לטול בפרק ה' : ד' איזוהי עוללת
האמורה בשורה (שם) וכרמך לא תעולל : כתף . השרביט
האמצעי של האשכול מחברים בו אשכולות קטנות הרבה
ופשהן שוכנים זה על זה כמשאוי של כתפו של אדם הוא
נקרא כתף וכשהן מחברים בשרביט אחד לכאן ואחד לכאן
אין כאן כתף : נטף . הן גרגרים של ענבים המחברים
בסוף השרביט שרגילים להיות תלוים שם ענבים הרבה ועל
שם שענפיו נוטפות למטה נקרא נטף ולשון הקרא קרא
לאשכול שאין לו לא כתף ולא נטף עולל לפי שהוא לפני שאר
האשכולות כעילל לפני האיש : אם ספק שראים האשכולות
הקטנות החלויות בשרביט כאלו שוכנות זו על זו ואין שוכנות
יפה דהשתא הוי ספק אם יש לה כתף אם לאו : שכתובה .
יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה והבוצר קוצצם
והיא נקראת ארכובה ופעמים טיש בה עוללת סס
אשכולות

פירש הר"ב כתף ומסיים הר"ש כו' עקר תאנ' המתאמתו . ולשון הרמב"ם עוקץ הוא קצה הדבר ועשו ויחזו
שמוש פעל ואחרו עקץ ר' ל' כרת העוקץ ע"כ : גפיל מידו . צירושלמי ל' ג' מידו וכן ל' העוקץ הרמב"ם
בפרק ד' מהלכות מעשר עני : ד' אם ספק לעניים . כדתני סוף פרק ד' . ועיין מ"ט שם בס' ד' :
עוללת שכארכובה . לשון אר"ב יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה וכו' . פירוש בזמורה תלויות אשכולות : ומ'
והיא

האשכולות . נק' נת' נק' צל' ונחתכת ודומתו שנינו ביומא קרצו ומירק אחר שמיטה על ידו . ובמקרא (ירמיה מ"ו) קרצו מלכודת צא : בגרר ימידי . כגון אשכול שאין לו אשכולות קטנות שוככות זו על זו אלא הגרר' ממורה' בשרביט ענמו : רבי יהודה אומר אשכול

והיא נקראת רכובה פירוש שיחור נקראת רכובה מלשון ארכובה הנמכרת עם הראש בחולין פ"ד . ול' הרמב"ם בחבורו פרק ד' הכריתנו לפי זה שכ"כ ומורה שהיה בה אשכול ובאררכובה של זמורה עוללת' אבל ל"ל שהרמב"ם ר"ל שיש מקו' בזמורה כמו

קשירה והוא כעין ארכובה שברגל שזולג גם כמו קשירה ושם רגיל להיות עוללות : אם נקראת עם האשכול דהוה כמו שזולגת שראשה מגיע לקמה במשנה ב' פ"ה : ר' יהודה אומר וכו' פי' הר"ד שנים שלשה וכו' יותר מאלו שכול יובגון שהגרר' זה ע"ב זה ועשויו ובעין כסף ונטף ל' הר"ם : ה' המדל עיין משנה ג' פ"ג : כן הוא מדל בשל עניי' . ל' הר"ב ואע"פ שיש בהם פאה או עוללות . וכ"כ רש"י בפ"ק דמ"ק ד"ד ע"ב ואע"ג דדון פא' בסוף פאה הניח בתמלה גם דין פאה יש לה כדתנן בפ"ק משנה ג' . אבל קשיא לטעמא דדין שותף יש

אם נקראת עם האשכול הרי היא של בעל הבית ואם לא הרי היא של עניים . גרר יהודי רבי יהודה אומר אשכול וחכמים אומרים עוללת : ה' המדל בגפנים כשם שהוא מדל בתוך שלו כן הוא מדל בשל עניים דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל עניים : ו' כרם רבעי ב"ש אומרי' אין לו חומש ואין לו ביעור . ב"ה אומרים יש לויב"ש אומרים יש לופרט ויש לו עוללות והעני' פרוין לעצמן . וב"ה אומרי' כולו לגת : ו' כרם שכולו עוללות רבי

להס' ואם מדל אחר שהיה פאה כבר נפסדו הגפני' יומה שמדל הוא לשנה הבאה ולשנה הבאה אין ונאן וסופות לעניי' בקצה הואם שהניס בה פאה עכשיו . והר"ם שכתב פאה היינו לטעמא שכתב שלא היה להם לעניי' לאחר כל כך . והרמב"ם לא כתב אלא עוללות וכן משמע ל' תו' דמ"ק : ו' כרם רבעי . עיין ברי' מס' פרה ומ"ש שם בס"ד ומ"ש הר"ב הנוטע כל עץ מאכל וכו' ואנן כרם תנן' הא מיתיה הר"ם גמ' בר"פ כיצד מזכרין ר' חייה ור"ש בר' חד תני כרם רבעי דאין רבעי טובג לא בכרם וחד תני נטע רבעי דנוטע רבעי בכל אילנות ע"כ ובס"ה דמ"ס מעשר שני בתלמוד מתני' קמיייתא תנן כרם . וברביעיות תנן נטע . והרמב"ם בחבורו פ"ט מה' עעשר שני פסק כמ"ד נטע רבעי . וכן נראה עוד דברי הר"ב במשנה ב' פ"ה דמ"ס כמו שאכתוב שם בס"ד . וכ"כ עוד בהדיא במשנה ה' פ"ד דעדיות גסה דמ"ס בפרוש שם (ומ"ס) ודרש' הלולי כמו חלולי' כדאמר בירור לא מתענשי' רבנן בין ה' לח' והטע' שהם ממונא אחת . ומ"ש הר"ב אחר רשמנא אחתיה והדר אכליה בר"פ כיצד מזכרין ופי' רש"י הוניהו לחולין על ידי פדיון ע"כ . והר"ם כתב אכליה לקדושתיה והדר אכליה : ז' בית הלל אומרי' וכו' . ל' הר"ב ילפי קדש קדש ממעשר וכו' דכרם רבעי וכתב (ויקרא ה') קדש הלולי' לה' ובמעשר (שם כ"ז) קדש לה' . ויא"ת למה לן הלולי' למשמע דאכליה והדר אכליה מיסוק ליה מהך גזירה שוהיו"ל לאו מג"ש לא הוה ידעי' דפדיון רבעי נובג לא בזמן שמעשר שני נובג ולא בשנה שליטת [ושעית] אי"ה אמאי חיות דגמרת ממעשר טילף משביעית שחופס דמיו אבל מאחר דגמרי מהלולין שאינו חופס דמיו גמר ממעשר תו'

ששותף כמו שהוא מדל בשלו כדמדל בשל חברו אף עניי' כן : רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי . קסבר עניי' דין קונה יש להם בחלקם וכסם שהמוכר לחברו' אשטלות אסד' ליגע בהן אף בשל עניי' כן והלכה כרבי יהודה : ו' כרם רבעי . הנוטע כל עץ מאכל בשנה הרביעית מעלה הפירות לירושל' ואוכל שם בקדושת מעשר שני או פודה אותם ומעלה הדמיו לירושל' דכתיב (ויקרא י"ט) ובשנה הרביעית יהיה כל פרוין קדש הלולי' ודרשין הלולי' כמו חלולי' אחר רשמנא אחליה והדר אכליה : בית שמאי אומרי' אין לו חומש . אף על פי שטעון פדיון כמעשר שני אין הצעלי' מוסיפי' את החומש קדש לא כתבה תורה בו חומש : ואין לו ביעור . אינו חייב לבערו מן הבית כערב פסח של רביעית ושל שביעית כשבער המעשרות דכתיב (דברים כ"ו) בערתי הקדש מן הבית : ובית הלל אומרי' יש לו חומש ויש לו ביעור ובית הלל ילפי קדש קדש ממעשר מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור ובית שמאי לא ילפי קדש קדש ממעשר : יש לו פרט ויש לו עוללות . דכחולין חשבי ליה : והעניי' פודין לענמן . מן הפרט זה העוללות שלקחו ואוכלו' אותן במקומן ומעלין הדמיו לירושל' : ובית הלל אומרי' כולו לגת . משום דילפי ממעשר ופברי' לפי מעשר שני ממון גבוה הוא הלכך אין לעניי' חלק בו ודורכ' העוללות עם שאר קיין והצעלי' מעלי' הכל לירושל' : ו' שכולו עוללות שאין ככל הכרם אשכול

קידושין דף כ"ד ע"ב וכ"כ הר"ם : ובית הלל אומרי' כולו לגת ז'

לשון ז ז

לשון הר"ב ודורשין הפוללות וכו' והנעלים מעלין הכל לירושלמי ומסוי הרמב"ם בפרק ט' מהלכות מעשר שני או נפדה וישלו הרמי' ויאכלו בירושלמי כמעשר ע"כ ולכ"ש חנן סודין וזוהו הדין נמי מעלין היין או הפירות עצמן . ויראה לי דלכתי נקטו בית הלל כולו לבת . כלומר וכלאו הכי כשהן עוללות

א"ת פ"ד ת"י
מח' פני' ה"כ
בג סס ה"י
ר סס ת"ל כ"ו
ד"ת פ"ת ע"י
י סס ה"י כ"ו

רבי איעזר אומר לבעל הבית . ר' עקיב' אומר לעניים . אמר רבי אליעזר (רבים כ"ד) כירבצור לאתעולל איבאין בציר מנין עוללות . אמר לו רבי עקיב' (ויקרא"ה) וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות אם כן למה נאמר כירבצור לא תעולל אין לעניים בעוללות קודם הבציר :

ה' המקריישכרמו עד שלא נודעו בו העוללות אין העוללות לעניים . משנודעו בו העוללות . העוללות לעניים . רבי יוסי אומר יתנו שכר גידוליו להקדיש . איזה היא שכחה בעדים כל שאינו יוכל לפשוט את ידו וליטרה וברגליות משיעבור הימנה :

פרק ח מאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו בפרט הנבושות

דף י"א ע"א בפלוגתא דב"ס וז"ה בערב כל אדם יטו ויקראו וכו' . ובית הלל אומרין כל אדם קרא כדרכו שנאמר וכלכך בדרך ואמרין עלה בגמרא דב"ש מבעי להו להך וכלכך בדרך בלכת דרך פרט לחתן ושלותי מזה . ובית הלל נהי דקרא להכי הוא דאחא וממילא שמע מיניה בלכך דרך הוא דמחייבת

אשכול שיש לו כתף ונטף : אם אין בציר . וכמה שעור בציר שלשה אשכולות שפוש' רביעיות : אחר לו רבי עקיבא וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות . ורבי אליעזר אחר דלא תימא הואיל ואין לעניי' בעוללות קודם לבציר יוצא בהם בעל הבית לכך נאמר וכרמך לא תעולל : ה' משנודעו העוללות . שניכר מה הוא עוללות ומה הוא אשכול : העוללות לעניי' . שאין אדם מקדוש דבר שאינו שלו : יתנו שכר גדולן להקדש . מה שמסביחין כל שעה בתוך קרקע של הקדש והלכה כרבי יוסי : בערים . כרס שהגפני' שלה מודלות על גבי כלונסות וענ' לשון אף ערסנו רעננה (ש"ה א') : כל שאינו יכול לפשוט . כלומר לאח' שעבר מעליה אם בחקו' שניכר אינו יכול לפשוט ידו וליטול קרינא ביה לא תשוב לקחתו (רביי' ב"ד) : אבל רוגלות . הגפני' העומד' על גבי קרקע שדורכי' עליה דרגל : משיעבר וממנה . הוי שכחה דכל גפן וגפן מן הרגליות חשיבה כאמן בפני עצמו ואסור לשב' מאומן לאומן :

עצמו ואסור לשב' מאומן לאומן : הנמושות אית דמפרשי וקני ההלכ' על משענה . ואית דמפרשי

פרק ח מאימתי

אלמא בדרך נמי קרי . וכבר העזקתי לשון הרמב"ם בזה בתקומו . ומ"ש הר"ב זוכה בהם בעל הבית ר"ל קודם שיבצר . ועיין לקמן : ה' העוללות לעניי' . לשון הר"ב שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו . ירושלמי ותוספתא . ואף על גב דר"ע שהלכה כמותו מחמירו אחר לעיל שאין לעניי' בעוללות קודם לבציר איבא למימר דאע"ג דאין לעניי' לבא בכרס לקחת העוללות קודם שיבצר הבעל הבית מ"מ ס"ל נמי כיון שנודעו שהן עוללות גם לבעל הבית אין לו בהן כלום . ואינו יכול להקדישן : רבי יוסי אומר יתנו שכר גידוליו להקדש . ותנא קמא סבד דאין נריך ליתן כיון דכבר נתחייב הכרס בעוללות הר"ש . ואילו הכי פסקו הר"ב והרמב"ם כר"י משום דאמרין בירושלמי מעשה היה והורו כר"י : משיעבור הימנה . פירש הר"ב דכל גפן וגפן מהרגולי' פשיבא אומן . ואסור לשב' מאומן לאומן . ופירש אומן שורה כדלעיל פרק ד' משנה ה' ותמיהה דהא קיימא לן במשנה ג' פרק ו' דכשילב ועובר היה בכל חסוב . ולא מיבעיא מאומן לאומן אלא אף באומן עצמה . וכן נראה דברי הרמב"ם בחבורו בהלכות מעשר עני פרק ה' פסוק ו' י"א וכו' . אבל לשון הירושלמי שכל רוגלית ורגלית אומן בפני עצמו . והר"ש מסיים בו ואסור לשב' מאומן לאומן : ואי לא מסתפינא אסיים בו בלשון אחר . ואסור לשב' באומן כשעבר הימנו :

פרק ח בלקט

לשון הרמב"ם בחבורו פרק א' פ"ע שנאמר במתנות עניי' (ויקרא י"ט) לעני ולגר תעזוב אותם כל זמן שהעניי' טובעי' אותם פסקו העניי' בלקט ולחזור עליהם הרי הנשאר מהן יותר לכל אדם שאין גופו קדוש כתרומה ואינו חייב ליתן להן דמיהן שלא נאמר בהן ונתן לעניי' אלא תעזוב אותם ואינו מצוה לעזוב אותם לחיה ולעופות אלא לעניי' והרי אין עניי' . מאימתי כל אדם מותרין בלקט וכו' ע"כ . ועיין בש"ס סוף פרק הרווע . ולשון רש"י בפרק קמח דתענית דף ו' לפי שידעין אס נשאר לקט שכחה ופאה נמושות נטלוהו ע"כ . והתנא נקט לקט שהוא בנושר אחת אחת ואין נלקטין מהעניי' כולו כמו שכחה קמה ועומר וכן פאה שניתנת במקו' מסויים שאין דרך כל אלו בלא יהיו נלקטין כולן . ועוד מצוה בלשון הר"ב והר"ש משנה ה' פרק ד' שכתבו ללקוט לפאה ומהאי טעמא דכולהו שייך לומר נלקטין וראוי אס' כן להשאיל לכולם סס לקט : דגמבושאר לשון הר"ב אית

דמפרשי

דמפרשי לקוטי בתר לקוטי שמאחר שילכו צדקה לוקטים אחר לוקטים אז הזקנים הללו במאחרים ללכת ללקט אחר הכל כבר נתיאשו העניים מאותה שדה וכל הנמצא בה אחר כך הוא הפקר לכל בין לעניים בין לעשירים רביעה שניה .

דמפרשי זקנים ההולכים וכו' . פירש רש"י ולשון נמושות כמו לא ימוש (ישעיה נ"ט) שממשהוין והולכים : לקוטי וכו' . לשון נמושות כמו לא ימוש (שמות י"ג) שגולגולין ומשין הכל מלפניהם . ב"מ פ"ד דף כ"א ע"ב :

המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומוגידה ומצמיחה כזכר הרובע את הנקבה והיא מתעברה ממנו לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא י"ט) . פירוש אחר רביעה על שם שהמטר משכיב העפר ומרבינו הרבנו הרב רובץ רביעה וזמן רביעה שניה צננה בינונית הוא כ"ג במרחשון : שאינו מוסקין מסיק ב"ת ס' כמו קוצר בצננה בולר בענבים אורה בתלמים גודר בתמרים כך מוסק ב"תים : ולא י"א מציא ב"רביעה היסרות דכיינו שני סוגיוני שהפוגדיון שאיכרון וזמן אין סודתיו לעני העובר ממקום למקום מנכר בפוגדיון דכיינומאון שתי סעודות וכוון שאינו מציא זתים שהי ארבעה

בפרט ועוללות משילכו העניים בכרם ויבאו וביתים משהרר רביעה שניה . אמר רבי יהודה והלא יש שאינם מוסקין את זיתיהם אלא לאחר רביעה שניה אלא כדי שיהי העני יוצא ולא יהא מביא בארבעה איסרות : ב' נאמנים על הלקט ועל השכחה ועל הפאה בשעתן ועל מעשר עני בכל שנתו ובין לוי נאמן לעול ואינו נאמנין אלא עד דבר שבני אדם נוהגין בן : ג' נאמנין על החטים ואין נאמנין על הקמח ולא על הפת . נאמנין על השעורה של אורז ואין נאמנין עליו בין חי בין מבושל . נאמנין על הפול ואין נאמנין על הגריסין לא חיים ולא מבושלין . נאמנין על השמן לומר של מעש עני הוא ואין

בושילכו העניים בכרם ויבאו . דעניק דק"ו כתב רש"י וז"ל כלומר שלקטו וחזרו ובאו פעם שניה דהשתא מסתא דעתייהו דעניים ע"כ . והר"ש הביא ירושלמי ולא תנין נמושות על ידי סקן חציבין צאן על אפר ואח"כ דגריסי לאלתר ע"כ ואין חילוף בין הגריסא צענין אלא צלשון : ובזריתים מסתד רביעה שניה . ירושלמי ולא תנין נמושו מפני שהוא צינה ואין יוצאין אלא בחורים ע"כ . ולפירוש נמושות לקוטי וכו' הטעם כשהוא צינה שוב אין הולכים הלוקטים מפני הצינה הואיל ודבר מועט נשאר : רביעה שניה . פירש הר"ב בכ"ג במרחשון וכ"פ

א מ"פ' ב"מ' מצינו חלכה יג ב"ש חלכה יג ב"ש חלכה יג

במשנה ה' פ"ח דנדרים אב"ל ב"ק (ס"ד) ופ"ג דתעני (מ"א) מפרש בו ושם אפרש ב"ד :

איכרות דהיינו מזון סעיודות לו ושתי סעודות לאשתו אף הוא אינו יוצא ללקוט ואין הלכה כרבי יהודה : ב' נאמנים . העניים לומר חטים הללו של לקט שכחה וזאת הן ופטרות מן המעשר בשעתן בשעת הקציר : בכל שנה . צננה שלישית וצננה בשית שמעשר עני כוהג בהן : וכן לוי נאמן לעולם . דמעשר ראשון כוהג בכל שנה וכוון דאמר של מעשר ראשון הם לא מיישין שמא לא הפריש מהן תרומת המטר דכי היכי דלא נרשדו יב"ח על תרומה גדולה כך לא נחשד בן לוי על תרומת מעשר : הנה על דבר שבני אדם נוהגין כך . וזכרים להם כן ולא על דבר שאין רגילים להת להם כיוצא בו ולקמן מפי' ואזיל : ג' נאמנים על החמין לומר שנהמטר עני הם שניתן לי אב"ל אין נאמנים לומר קמח וכת זה של מעשר עני שניתן לי קמח ופת דאין דרך לחלק מעשר עני קמח ופת : סעורה של אורז . הית דמפרשי שבולת של אורז שלא היה דרכם לחלק אורז של מעשר עני הנה צננוליס ואת דמפרשי סעורה של אורז קוד' סוכתא במכתש והוסרה קליפתו (שעורה קוד' לו) ולאחר דיסה בעודו בקליפתו דרך לחלק לעניים : גריסין . שטחנן בריחים של גרושות : נאמנים על השמן . שדרך לחלק מעשר עני בשמן . ואין

ב' נאמנין על הלקט ועל השכחה וכו' . עיין מ"ש ב"ד משנה ג' טוב טעם לסידורן ובין לוי נאמן לעולם לשון הרב ברטנורה דכי היכי דלא נחשדו ישראל על תרומה גדולה . כן לשון ירושלמי ור"ל ישראל עם הארץ שאין נאמנין על שאר מתנות כדלקמן בריש מסכת דמאי : ג' נאמנין על החטים . לשון הר"ב לומר של מעשר עני הם וכו' . וכן לשון הר"ש . ואולי משום דבסיפא תנו נאמנים על השמן לומר של מעשר עני הם . להכי אסברו לכולה מתניסין במעשר עני ואין הכי נמי דה"ה בלקט שכחה ופאה . דעיקר מבילתין בהו אריא ולא במעשר עני . וכן כתב הר"ב בצ"צ בסוף המשנה לקט שכחה ופאה ויתכן דברישא דאין נאמנין דהוי מעשר עני רבואה וסיפא דנאמנין הוו אינך רבותא . והרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ב מחלכות מעשר אסברה בלקט שכחה ופאה : ואין נאמנין על הקמח וכו' . פירש הר"ב שנתן לי קמח וכו' ולקמן מפרש שאם אמר שטחנן קמח נאמן ירושלמי . וכתב הר"ש שאין להאמינו

במגו דלוי עני אומר שטרנו ק"ח דמאחר שאין דרך לחלקו כלל קמח ופת הוו כמו עדיכ ע כ כלומר ואין מגו במקום עדים : השעורה כתב הר"ב הית דמפרשי קודם שנכתש וכו' שעורה קורא לו . ומסיים הר"ש לפי שהוא כשעורים שאין נאכלין בהלישתן : חי לשון הרמב"ם הוא הדבר שאינו מבושל תרגום אל האכלו ממנו בא (שם י"ב) לא תוכלון מיניה כד חי :

זית

(

